КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, НОВКЪОСТИЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • КХЬАРА, 1 январь, 1975 шу. • № 1 (5446). • Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ДУВЦАР

Деза новкъостий, доттагІий!

Керда, 1975 шу советски наьха цІагІа чудоагІаш латт.

Укх езача минуташка воай бІарг локх вай дІадодача шера событешкеи гІулакхашкеи. Из дар Коммунистически парте XXIV съезда идеяши решенеши чакхъяхара вай турпалча болхлой классо, сийлахьча ахархоша, халкъа интеллигенце боккхеи беркатеи болх баь шу. Из вай дегашка дусаргда коммунизм хьалъеча йоахача кердача коталоний, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи чІоагІъеча доахача доккхийча толамий шу санна.

Пятилетка диълагІча шеро вай гІаддигад социалистически экономика дегІайоалаеча, халкъа хьалторо лакхъеча карагІдувлача доккхийча хІамашца. Дуккхача керлача заводийи фабрикийи, нах бахача цІеной кварталий, поселкай, бІаргчача городий цІераш лотаеннай. ДІаяхкаьй кердача наькъий, трубопроводий, высоковольтни передачай линей, хиш дехкача каналий бІаьш а эзараш а километраш. ЧІоагГІа алсамъяьккхай промышленни производство. Керда толамаш даьхад юрта боахама къахьегамхоша. Шакха а ца баьккхача тайпара дукха баьккхаб боамби.

Миллионаш болча советски наха 1974 шу белгалдаьннад алапеш, пособещ, пенсеш лакхдаларца, чуІеча моттигий хьалаш тоадаларца.

КарагІа мел даьннар—из да болхлоша, колхозхоша, Іилмахоша, специалисташа, берригача советски наха — энтузиасташеи шоай гІулакха говзанчашеи, къонахчал долаши къахьегам дукхабезаши болча наха тІагІертта къахьегарах даьнна беркат. Вай юкъарча толамашта юкъе шоашкара доаггІаш дола дакъа лаьцад ерригача советски республикай, дерригача къамийи народностийи къахьегамхоша. Дег тІара баркал да шоана, деза новкъостий!

ХьатІадоагІа 1975 шу нийслагІа пятилетка чакхйоала шу да. Хьалхашкахьа латташ доккхий кхолламе декхараш да вай. Уж белгалдаьд КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленумо, СССР Лакхехьарча Совета сессе.

Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои кхы тІа а лерраґІеи нийссеи чакхбоахаргба социалистически экономика, Іилма, культура дІахо дегІакхувлара, халкъа вахара боарам лакхбара, мехка низ чІоагІбара тІаберзабаь никъ.

Новкъостий! ХІанз ткъаь итт шу дІадаьннад советски нах маьршача сигаленна кІал бахаши къахьегаши бола. Из бахьан долаш вай декхарийла да ленински парте хьаькъалеча арахьарча политикана, Советски паччахьалкхен экономически оборонни низа, дунен социализма позицеш чІоагІъялара. ХьатІаденача шера советски халкъо дездеш белгалдоаккхаргда Сийлахь-боккхача Даьхен тІем тІа котало яьккха 30 шу дизар. Сийлахьа да цун турпалий, социализм лораеш шоай синош дІа мел деннарий, шоаш кхо а ца беш фронтеи тылеи вай Даьхенсий, паргІато, кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабаьрий гІулакхаш.

Советски Союзо, социализма вежарашха долча мехкашца айхха цхьана гІулакхаш а леладеш, толаме чакхйоах КПСС XXIV съездо оттаяь машара Программа. Арахьара хьалаш коммунизм хьалъяра тахан миссел аьттув болаш хьалхагІа цІаккха а хиннадац. Халкъий юкъмоттиг тоаяра, дерригача дунен тІара машар чІоагІбара гІулакха юкъе лоархІаме, корта болаш дакъа лаьцад КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев ФРГ, США, Франце, кхыча паччахьалкхений кулгалхоща вІашагІкхеташ хиларо.

Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои, хьалхагІа а санна, нийсса чакхйоахаргья халкъашта юкъера машар чІоагІбара тІаерзаяь политика, хІана аьлча из вай сийлахь-доккхий лерхІараши идеалаши толаме чакхъяхара хиланза даргдоаца хьал да, къахьегаш мел долча адамий овлангарча хьашташтеи дага латтараштеи махеттара да.

Керда шу долалуш дег тІара даькъала а дувцаш, дика мел дар хилар ловш ловца боакх вай социализма мехкий къахьегамхошта, коммунистическии болхлойи партешта, капиталистически мехкий болхлой класса, къахьегача ахархошта, хьалхалаттача интеллигенцена. Воай моаршал дохьийт вай машараи прогрессаи тІехьа латтача къонача паччахьалкхений халкъашка, кхыҷарех тийша хІама доацаш дола керда вахар хьалдерашка, империализмана духьаларча къовсамхошка, дунен тІарча цІена дог-уйла долаш мел болча нахага.

Деза новкъостий! КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето хьатІакхоача Керда шу дег тІара даькъала дувц берригача советски наьха — болхлойи колхозхойи, инженерно-технически болхлой, Іилмаи культураи деятелий, революце, тІема, къахьегама ветераний, сийлахьча советски кхалнаьха, вай башха-дикача кагирхой, майрача Герзашцарча Низий тІемахой! ЧІоагГІа могашмаьрша хилда шо, къахьегаме, дешача, творчестве толамаш доахалда оаш! Дика мел дари иразн хилда хІара дезала, хІара советски сага вахарца!

Кердача шера хетабаь кад—сийлахь-доккхача советски халкъа хьамара, вай ленински парте хьамара, дукхабеза Дай-мохк тоабалара хьамара, дунен тІарча чІоагІача машара хьамара!

Керда шу даькъала хилда шун, керда ираз хилда шун, деза новкъостий!

КПСС Центральни Комитет | СССР Лакхехьарча Совета Президиум | СССР Министрий Совет

ДАЬХЕННА РАПОРТ ЛУ

РСФСР ЦСУ ХОАМ

Российски Федераце промышленноста болхлоша, 1974 шера — нийслагІча пятилетка къоастамбеча шера планови заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа социалистически ахь а йоаржаь, шера план 28 декабре кхоачашъяьй продукцена реализаци яра берригача боарамаи изделей лоархІамегІара тайпаш хьадараи.

* * *

НийслагІча пятилетка диълагІча, къоастамбеча шера мухьаш дІа-хьа дахьара план ханал хьалха — 25 декабре кхоачашъяьй «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене коллективо.

Планал совгІа 1974 шера 120 эзар тонн мухь дІабахьа аьнна тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачашдаьд. Планал совгІа 200 эзар тонн совгІа мухь дІабихьаб.

Пятилетка диъ шера план 1974 шера 15 ноябре кхоачашъяьй объединене коллективо, планал совгІа диъ шера 1300 эзар тонн мухь дІабихьаб.

1973 шераца нийсдича объединене рейтабельность 10,1 процент дегІаеннай, цхьан болхлочун къахьегама овсарле 10,4 процент лакхъеннай.

Социалистически ахье толамаш доахаш хьайоагІа «коммунистически къахьегама бригада» яха сийлен цІи лелаеш йола С. Матиева, В. Дымченко, Х. Вожакева, Р. Исламова кулгалду бригадай коллективаш.

Ханал хьалха цІйслагІча пятилетка декхараш кхоачашдаьд водителаша А. Лаптева, А. Ахтеьева, Х. Мукаева, С. Идрисова, С. Джамбекова, иштта кхы дуькхачар а.

Толамца кхоачашъяьй объединене коллективо «Советская Россия» яхача колхоза шефски новкъостал дара план а.

КПСС ЦК декабрьски Пленума соцамаша дІа мадеххара производства эффективность лакхъяраи, балха дикал лакхъяраи чІоагІа терко еш кхы дІахо а къахьегаргда объединене коллективо.

В. ЛЫЧАГИН,
«Чечингстройтранс» автотранспортни объединене начальник.

В. СКОРОВ,
парткома секретарь.

МАЬРША ДА ХЬО!

Салман ОЗИЕВ.

Мехко хІара шу чакхдоалаш,
Халкъа толамех бІубенна,
Шера даьчун боарам тохк,
ХІара даькъе баьккха хинна
Массе тайпа толам
лоархІаш.
Тахан раьза ба са мохк,
БІарг бизза да шеро деннар,
Беркате да халкъа вахар,
Алсам яьннай гІозале.
Цун бахьан да: халкъа
хьинар
Айдеш хинна парте яхар,
Цо луш хинна хьалхале.
ДІадаха шу даькъал дувцаш,
Керда доагІар, моаршал
хоатташ,
ХьатІаэц вай безаме.
Беча балха яхьаш лувцеш,
Парте хьехам хьалха
лоаттош,
Чакхдоаккхаргда толаме.
Халкъа хьинар, мехка
беркат
Кхы а дІахо алсам
доаккхаш,
Маьрша да хьо, Керда шу!
Баьччан новкъа хьалха
гІерташ,
Парте цІерца ловца
боаккхаш,
Доладу вай мерза шу!

ДАЬХЕННА РАПОРТ ЛУ

НОХЧ - ГІАЛГІАЙЧЕН БАЬЦАДААРАШ КХЕДЕРАША КХОАЧАШДАЬД ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА БАЬЦАДААРАШ ДОХКАРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

ДІадахача юрта боахама шера итогаш яцІ баьцадаараш кхедераша. Дика кхебаь чубеіаб цар хьувкъам. Социалистически декхараш тІа дІаяздаь дар: «Паччахьалкхенга 108 эзар тонн йохка». Халкъа боахама планагІа кийчде лийрхІачул цхьа эзар тонн дукхагІа я из.

Декхар атта дацар. Цхьабакъда, баьцадаараш леладераша кхоачашдаьд шоай дош: мах беча организацешкеи уж чакхдоахача предприятешкеи 111500 тонн баьцадаараш дІакхачийтад.

Къаьстта дика толам баьккхаб вай республике дукхагІа баьцадаараш кхедеча шоайла яхь лелаеча шин районо — Грозненски Сунженски. Уж чуэцаш хьалхара моттиг яккхара чІоагІа къовсам боаржабир цу районашкарча къахьегамхоша. ТІатеІІа къахьегарах планагІа 33050 тонн йохка езача паччахьалкхенга 33566 тонн баьцадаараш дехкар.

Кхы а боккхагІа толам баьккхар сунженцаша: план кІезигагІа йоллаше 35495 тонн ехкар. Из тІаийцача социалистически декхарел 895 тонн дукхагІа хул.

Дика кияьннай шаьлахой а. Цкъан - ахаззеи гаргга тІехкхоачашъяьй шера задани.

Социалистически яхье дика толам баьккхаб ачхой - мартановски баьцадаараш леладераша.

Халкъа боахама план кхоачашъяьй шелковчанаша, наурцаша, наьсархоша, ножай - юртовцаша.

* * *

Шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь а йоаржаь пятилетка диълагІча, къоастамбеча шера паччахьалкхен план а декхараш а тІехкхоачашдаьд И. Н. Заболотие цІерагІча типографе коллективо.

Дерригача экономически хьокхамий план кхоачашъяьй: валовни товарнии продукци арахецара план 23 декабре 100,5 процент, продукци маьхала яккхара план 24 декабре 100,2 процент, къахьегама овсарле лакхъяра план—117,6 процент, книжни продукце листай - оттискай план 100,1 процент, краско-оттискай план 116,6 процент, продукцега дІабода мах 5,7 процент лохбаьб.

Полиграфисташа арахийцад 2 миллион гаргга книжкаши брошюраши. Ханал хьалха кийчдаь даьннад къамаи школашта лаьрхІа 202 эзар экземпляр учебник.

Хьалхалаттачарех я офсетни участок (вокхагІвола мастер А. П. Демидова, профорг О. В. Шарабарина).

ДІадаха шу къаьстта дика чакхдаьккхар коммунистически къахьегама ударникаша: наборщикаша В. Атаровас, З. Шевченкос, Л. Мациевича, печатникаша В. Гасникова, В. Чукова, А. Бытковас, переплетчикаша Н. Павленкос, А. Жабраилова, кхыбараша а.

Н. БАРЫБИНА,
планови отдела начальник.

Мехка гІолла

ВСТРЕЧНИ КХОАЧАШЪЯЬЙ

МАХАЧКАЛА. Пятилетка диълагІча шера планови задани ханал хьалха кхоачашъяьй Махачкалински кизга хьоаси завода коллективо. Шоаш тІаийца хинна доккхагІйола декхараш толаме кхоачашдаьд химикаша: шера заданел совгІа хьаяьй 300 эзар сома маьха хІана яц аьнна йола продукци.

Итт шу даьннад завода. Цу юкъа Къилбаседа Кавказе эггара йоккхагІа йолча доккхача химе предприяте арахийцаб эзараш тоннаш кизга хьоаса, кизга кІадаш, кизга пластиковии кхыйолеи изделеш. Цхьаккха гІирс хила йиш яц из продукци ца эшаш. Цудухьа геттара шера я заводо ший продукци телача моттигий «географи». Дальни Востоки СибарегІеи, Урал а Россе центральни районаш а, Украинеи Закавказьеи.

Хьоасий увзадара тІех сухилга баьннаб укхаза, кизга таьшІалистара прогрессивни метод юкъейоаляьй. Цу гІулакхо йиш хилийтай изделей ассортимент шерье. 1975 шера кердадар юкъедоаладергда — арахеца доладергда кизга пластиковии изделешта пайда эшаш дола деІа тай дувзаш даь кІада.

ПЛАНАЛ СОВГІА АРАХИЙЦАЙ БЫТОВОЙ ТЕХНИКА

ОРДЖОНИКИДЗЕ. «Газоаппарат» яхача Орджоникидзевски заводо лоаллахарча Къилбаседа Кавказеи Закавказьяи республикашта дІаяхьийтай планал совгІа хьаяь йиъ эзари ах эзари хІана яц аьнна йола йиъ конфорка латта тІехдика плиташ. Ханал хьалха кхоачашдаьд коллективо шера социалистически декхараш.

ХІара минут массаза йоал керда плита аратоссаш йола йоккха сборочни конвейер хьалъяьй заводе. Кердача бытовой техника, цаІ а йоацаш, шиъ я паргІата духовка. Лакхера яр чамбола дулха даараш кийчде лаьрхІа я, хІаьта температура лохагІа йолча шоллагІчуча пирогаш ятта мегаргья. Кхорзаш латтача хІамашка чухьежа йиш хургйолаш термостойки кизгах яь я наІарилг.

Газоаппаратчикаша толаме караерзаяьй дуккха керда технологически процессаш — цинковани, хромировани, низ тІаІоаткъабарца оатхалаш хьаяр. Плиташ чуйоххареи вагонашка тІайоттареи дерригa балхаш механизированни да. Ерригача керттерча цехий проектни низ хІанз тІехбаьннаб, хІаьта къахьегама овсарле завод бІарчча хьанийцача итт процент совгІа лакхъеннай шу хьадоладелча денз.

Чиле Коммунистически парте Генеральни секретарага новкъост Луис Корваланага

Веза новкъост Корвалан!

ХьатІадоагІача кердача шераца дувзаденна КПСС-а а фашистски диктатурана духьала Чиле коммунисташа къонахчал долаш лоаттабеча къовсамга дег тІарча безамца хьежаши чилийски халкъа паргІато халбата оаш гойтача денала доккхал деши болча берригача советски наьха а цІерагІа сай шуца вежарий дог-уйлеи доттагІал доле оагІуви хилар дІа а кхайкадеш, сихагІа шо кортамукъа довлари могаш-маьрша хилари ловш моаршал дайт аз.

Дог йиша хила мара дезац шун, дерригача прогрессивни адамащца цхьаня тхо цІаккха а юха ца доалаш Чиле демократически, антифашистски визашкахьа хургхиларах.

Иштта керда шу цІенача дег тІара даькъала дувц аз хьа сесага а хьа гаргара мел волча сага а.

Вежарашха моаршал дайтар

Л. БРЕЖНЕВ.

ЕГИПТЕ, СИРЕ, ИРАКЕ ВАХА ЛАЬРХІА ХИННАЧА Л. И. БРЕЖНЕВА ВИЗИТАШ ТІЕХЬАЯХАРАХ

Цхьан оагІорахьара Советски Союза, вокх оагІорахьара Египта Іарбий Республика, Сирийски Іарбий Республика, Ираксни Республика кулгалхошта юкъе вІаштІехьбаьннача бартага хьежжа тІехьаяха оттадаьд 1975 шера январе цу мехкашка ваха лаьрхІа хиннача КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева визиташ.

ОагІонашта аьттув болаш йола визитий керда ха тІехьагІо дага а баьнна оттаергья.

БІАРГ БИЗЗА ДА ШЕРО ДЕННАР,

ВАЙ ГОРОДА кертерча майдан тІа да сийлахьволккхача Ленина оттадаь памятник. Цу майданна гаьна йоаццаш ул ДоттагІлен майда а. Укхаза латт эрсечунна Гикало Николайнен, нохчочоа Шерипов Асланбекан, гІалгІачов Ахриев ГІапуран оттадаь памятник. Цхьаккха тамаш елга дац цунах, хІана аьлча, Владимир Ильич Ленина Советски Іаьдала толамех эггара керттерчарех цхьа толам лаьрхІаб вай мехкарча тайп-тайпарча халкъашта юкъерча доттагІалах. Вай республике дахоча дукхача къамех болча наха юкъерча доттагІленна, вошала тешал деш те юкъе дувака а нохчийн гІалгІайн болаш бола эзараш Іилмахой — Іилмай кандидаташ, доктораш, профессораш. Цар къахьег Іилман а дешара а заведенешка, цар лех промышленноста овсарле совъяккхара, культура дегІайоалаяра керда торонаш. Иштта да Советски Союза Коммунистически парте йоакхонца чІоагІденнача доттагІалах хьахинначох дола цхьаццадараш.

Нохч-ГІалгІай республике хале да тайп-тайпарча къамех бола нах ца бахаш йола юрт е станица лаха. Уж віачика увзац цхьан къамах е цхьа ди болаш хиларо, уж кхотабаьб интернационални доттагІало, вошало. Вайцига цхьаккха коллектив корайоагІаргьяц тайп-тайпарча къамех бола нах боацаш. Цар массане а дегадардар цаІ дадика болх бар, республика экономикен культурен кхы а айяр. Масала, хьаэцаргья вай Назранера Ахриев ГІапура цІерагІара «Электроинструмент» завод.

ЛОАМАН ХЬАСТ САННА ЦІЕНА

латт кхаь коммуниста, граждански тІема турпалашта оттадаь памятник. Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта моллагІча къамах уж хиларах, эрсех, гІалгІаех, нохчех, е украинцех, гуржех, хІирех хьамсара я уж цІераш, хьамсара я къахьегама сага паргІато, социальни бокъо бахьан Россе, Белоруссе, СибарегІа, Украине, Юкъерча Азе къовсам лоаттабаьча кхыча революционерий яраш а санна.

Вай мехкарча дукхача къамешта юкъера доттагІал, вошал ше-шегІа а шаьрача моттиге а хьахинна дац. Из хьа а хиннад чІоагІ а деннад Коммунистически парте хьалхленцеи цун йоакхонцеи. Пролетариата баьчча Владимир Ильич Ленин ше хиннав цун йоакхо еш. 1921-ча шера «Азербайджана, ГуржегІен, Армене, Дагестана, Горски республика новкъосташ[-]е коммунисташка» яздаьча [п]исьмо тІа Ленина белгалдоаккхар, Советски Іаьдало дІахьош [д]олча къаман политикацара эрттерадер, цу республикашкарча коммунисташта хьехар [е]з политика дІаяхьара никъ.

ХІанз, вай мехка коммунистически общество хьалъеш латтача хане, кхы а чІоагІагІа кхоталуш хьадоагІа Советски халкъаш, дегІадоагІаш латт царча юкъера доттагІал. Из кхотадалар дІахьош да хІара къаман эргало йоа ца еш, ший чулоацамца социалистически йола къаман ший тайпара культура дегІайоалаярца, Ленински парте цхьатерра сий долаш лоархІ Советски Союзе даха деррига къамаш, цар культура, бакъда, парте политика массеза духьала хиннай национализма, цхьадолча къамо ше вокх къамел толашагІа лархІара. Социалистически интернационализм — из я вай мехкарча халкъий чІоагІале. Иштта ба советски наха вай парте луш бола кхетам.

КПСС XXIV-ча съезда ше яьча Отчетни доклада тІа новкъоста Л. И. Брежнева йоахар: «Дукха ха йоаццаш дуккхача вошал долча республикаша белгалъяьккхар шоай ахбІаь шу дизара юбилеяш. Социалистически къамаш а вай Даьхен дерригача къамашта юкъера йохаргйоаца цхьоагІо а дегІаярах йола дог тохадолийташ йола демонстраци яр из...

Социализма наькъа тІа даьннача цхьа бокъо йолча халкъий низ бола из Союз віашагІтохара, чІоагІъяра. дегІайоалаяра шоашкара доагІар дир вай мехкарча дерригача докхийча а зІамигача а къамаша, эггара хьалха эрсаша а деш. Цун революционни низо, хьинаро, къахьегам безаро, кІоаргача интернационализмо доагІа а доагІаш сий дайт цун вай социалистически Даьхен дерригача къамашка».

Нохч-ГІалгІайчене къаьгга гу тайп-тайпарча къамашта юкъера доттагІал, вошал. Шоавткъа къамах хІана бац аьнна нах ба вай республике бахаш а болх беш а. Цар цхьоагІонах, низ болча вошалах хьахиннад ала мегаргда республика экономика а культура а советски Іаьдала шерашка боарам боаццаш дегІаяр. 1913-ча шераца нийсдича 1971-ча шера Нохч-ГІалгІайчухь промышленни продукци арахецилга дегІаденад бІаь пхезза, мехкдаьтта доаккхилга барейттаза, кхачан промышленноста продукци арахецилга 419-зза. Машинаш ю цхьаккха промышленность хиннаяц Нохч-ГІалгІайчухь Советски Іаьдал отталца. Цудухьа дог гІоздоаккхаш да вай лакхе белгалдаьхача шерашка машинаш арахецилга 1799-зза дегІадена хилар.

Октябрьски революци хилале хьалха Нохч-ГІалгІай республика доазон тІа ерригаш шиъ мара юкъера школа хиннаяц. ХІанз республике я Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университет, академика Миллионщикова цІерагІа Къахьегама ЦІеча Байракха орден лелаю мехкдаьтта институт, 12 юкъера специальни заведени, 470 совгІа юкъера школаш, иштта кхы дІа а. Цу дешара заведенешка хІанз дешаш ва виъ бІаь эзар гаргга саг, е республикера хІара кхоалагІа саг. Цул совгІа Советски Союзерча итташ йолча вузашка дешаш ба бІаьш Нохч-ГІалгІайчера кагирхой. Республике хьалххийнаб шеашта юкъе дувака а нохчийн гІалгІайн...

Дуккхача хана денз хьадоагІа Нохч-ГІалгІайн Къилбаседа Кавказа республикайн литератураошта а культураошта а юкъера доттагІал. Дагестана, Къилбаседа-ХІирий, Черсий-Балкхарой республикашка хаддензе кепаетташ я Нохч-ГІалгІай писателий произведенеш.

Доккха цІей хул вошал долча Кавказа республикашка, Россе областашка каст-каста дІахьхуш долча литература а искусства а кІираех, иштта доттагІала, вошала тешал хиле дІаотт Нохч-ГІалгІайчухь дІахьхуш дола автономни республикайн областийн литературай кІираш. Бакъдола цІей хинна дІаэттар 1972-ча шера Украинерча Полтавски областе дІадихьа нохч-гІалгІай литература кІира, 1973-ча шера Российски Федераце городашка дІадихьа вай республика кІира. Полтаве а санна, Москве, Ульяновске, Саратове литературай, культурай интернационални доттагІлен, вошала тешал хинна дІаэттар уж кІираш.

Боккхача толамца укх шера вай республике дІадихьад Карельски АССР литература а, Полтавски областа литература а кІираш. Дог гІоздалаоца, чІоагІа безаш тайнцар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша карельски а полтавски а писателаш.

Коммунистически парте хьаьнча тІехьленах эггара лоархІамечарех цаІ я вай мехкарча къамашта юкъера цІаккха доаргдоаца доттагІал. Цу доттагІлено торо хулийт вай Даьхе — Советски Социалистически республикай Союз кхы а низ болашагІа еш цун экономика, культура дегІаккувлеи.

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад,
писатель.

Хьалхалаттараша
дувц

ДІадаха шу са вахаре белгала хиннад. Цкъа-дале, са йиІий 18 шу даьлар, хІаьта цо Грозненски педагогически училище чаккхъяьккхар.

ШоазагІ-дале, дукхача шерашка хьанала къахьегарах заводо совгІата еннача туристически путевкагІа вай мехка массехк городе хилар со: Куйбышеве, Ленинграде, Ульяновске, Казане.

Хоза, хІараяр ший тайпара я уж городаш. Цхьабакъда къаьстта са дег чу йижар Ленина цІи лелаеш йола город. Сона хетаргахьа, цу города хІара здани хІана яц аьнна архитектурни памятник я.

ХІанзалца 140—150 процент производственни декхараш кхоачашдеш даьха толамаш пятилетка тІеххьарча шера кхы а совдаха се дагахларах ала лов сона. Цу тайпара уйла йолаш ба соца цхьана къахьегаш бола са новкъостий а.

А. ДЕМЕШЕНКО.
Грозненски ремонтно - механически завода токарь.

Соахка доккхий гІулакхаш карагІдаьлар тха звенона. 175 гектарах хІаране тІара 57,2 центнер фуъалъяьха хьажкІаш чуера овха.

Шу чаккхдоалаш даьчун итогаш ю, керда декхараш тІаэц. Уж кхоачашдара наькъаш белгалду. Ши кІира хьалха вай парте Центральни Комитета Пленумо йийца а йийца мога а яь 1975 шера СССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планеи СССР Паччахьалкхен бюджетен проекташ йийцар вислагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагІча сессе. Цар тІа белгалдаьд юрта боахам дегІабоалабара цунна механизаци химизаци яр, лаьтташта шерра мелиораци яр дІахо а толаме дегІадоаладе дезаш хилар.

Цу даькъе доккха дакъа кхоачтхога а. Ерригача пятилетке даьчун итогаш еча укх тІеххьарча шера къаьстта хьинар айдаь къахьега дезаргда. Цу гІулакха хІанзле а кийчо еш да тхо.

Х. АБДУЛМЕЖИДОВ,
Шалински района «Джалка» совхоза хьажкІаш кхееча механизированни звено звеньевой, Ленина орден лелаер.

ДегІаахара наькъагІа

БЕРРИГАЧА советски наха санна, тха района къахьегамхоша а хьиннаре къовсам лоаттабу КПСС XXIV съезда решенеш а вислагІча пятилетка заданеш а толаме кхоачашъяр духьа.

Пятилетка шерашка доккхий хувцамаш хиннад района массе доакъошка: дукхагІа арахец промышленни продукци, алсамдаьннад кхашкара чудахьа беркат, хьалдаьд бахача наха чуІе дукха цІенош, промышленни юрта боахамен гІишлош, кхыйола культурно-бытовой объекташ. Мадарра аьлча, пятилетка чакхдаьннача диъ шера дика толамаш карагІдаьннад района экономикен культурен дегІайоалаеча. Уж доккхий гІулакхаш карагІдийннад къахьегамхой депутатий Советаша хьинаре дакъа а лоацаш. Халкъа боахамца, райочча къахьегамхой вахара хьалашца дувзаденна доацаш цхьаккхе а дош дац тахан Советий исполкомаша ца дувцаш кхоачаш ца дении.

Чакхдаьннача шера къаьстта дика къахьийгар «Пищемаш» завода, шекар доаккхача завода, Аргунски аьшка-бетона хІамаш[е]ча завода коллективаша. Кхы а дукха предприятеш я тха районе шоай планаш кхоачашъяь.

ГІадвугаш да юрта боахама къахьегамхоша даьха толамаш. Районо кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара нийслагІча пятилетка план. Духхьал укх шера паччахьалкхенга дІаленнад 20600 тонн ялат, планагІа 12350 тонни социалистически декхарегІа 14000 тонни йолча. Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцар района хьажкІаш лелаераша. ПланагІа йоагІачул шозза дукхагІа — 10 эзар тонн гаргга я Даьхен амбарашка чутейса хьажкІаш.

Шоай социалистически декхараш кхоачашдаьд тха свекла лелаераша а. ПланагІа 71 эзар тонни декхарегІа 78 эзар тонни йолча, шекар доаккхача заводе яхьийтар 81,2 эзар тонн свекла. Районо иштта кхоачашъяьй паччахьалкхенга ганараш, баьцадаараш, сом бохкара планаш.

ДикагІа болча говзанчий тахан цІераш яха лов сона. Царех ва «Джалка» совхозерча Социалистически Къахьегама Турпала Саитов Бауде бригадацара хьажкІаш кхееча звено звеньевой, Ленина орден лелаер Абдулхаджиев ХІарон. Ше гІулакх деча 175 гектарах хІаране тІара 57,4 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуийцар цун звенос, планагІа 30 центнер йолча. Шоаш Іуналдаьча 250 гектарах хІаране тІара 57,4 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуя віаштІехьдаьлар XX-партсъезда цІерагІча колхозерча Октябрьски революце орден лелаеча Ломалиев Іаьлий звеной. Массарел дукхагІа хьажкІаш яьхар «Шалинский» совхозерча Юсупов Лом-Іаьлас кулгалдеча механизированни звено коллективо. Ший участка хІара гектара тІара 68,7 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуийцар цо. 40 центнерал совгІа хІара гектара тІара фуалъяьха хьажкІаш чуера «Джалка» совхозерча Зармаев ІаддаІ-СаІиден, Териев Мусостеи, Вакаев Саламусеи, «Автуринский» совхозерча Эранукаев Хьасанеи, «Шалинский» совхозерча Абдулаев Саламусеи, «Предгорный» совхозерча Исмаилов Мовлдеи, Ленина цІерагІча колхозерча Денильханов Ширванен кулгалдеча механизированни звенош[а].

Хьалха дІададахача шерашка цхьабола гектарникаш мара бацар 300 центнерал дукхагІа шекара свекла гулъеш. ХІаьта хІанз бІаьрча звенош, бригадаш я хІара гектара тІара ужжал а кхы тІехь а мерза овлаш чуэцаш. Масала, Куйбышева цІерагІча колхозерча Аюбов Хьумида кулгалдеча № 2 йолча комплексни бригадерча свекла лелаераша соахка 290 гектарах хІаране тІара чуийцар 350 центнер мерза овлаш.

Паччахьалкхенна шекара свекла дІаялара план кхоачашъеча доккха дакъа лаьцар «Автуринский», «Джалка», «Предгорный» совхозаша, Ленина, XX партсъезда, Куйбышева цІерагІча колхозаша. Шекара свекла йохкара диъ шера планаш кхоачашъяьй района ерригача колхозаша.

Иштта толамаш даха тха района юрта боахама болхлой віаштІехьдаьннад лаьтта леладара культура лакхъялари, дІайийнача ерригача культураошта де деза балхаш дикагІча агротехнически хана чакхдахари, минеральни органически удобренеех кхетамца пайда эцари, садоаххача зенеча хІаманцех лазарашцеи мабоагІара къовсам лоаттабари, кхы мел эша гІулакхаш дерттІа чакхдахари бахьан долаш.

Дика гІулакхаш карагІдуларца белгалдаьккхар пятилетка диълагІа шу тха района хьайбаш леладераша а. 5-гІча ноябре парте районни комитетон райисполкомон КПСС Нохч - ГІалгІай обкомаги республика Министрий Советагеи рапорт делар хьайбай продукташ яхарен уж паччахьалкхенга йохкарен план хана[л] хьалха кхоачашъярах. Шера планал совгІа Даьхенна дІаденнад 200 тоннал дукхагІа дулх, 300 тоннал совгІа шура, планал дукхагІа да дІаденна фуаш, тха.

Паччахьалкхенга шура йохкара шера план ши бутт хьалха кхоачашйир XX партсъезда цІерагІча колхоза фермай болхлоша, шоай декхарех лоархІабелар Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш леладераш.

Массарел дукхагІа шура яьккхай «Южный» совхоза доярка Октябрьски революце орден лелаеча Исраилова Каметас. Ший групперча хІара Іаттагара 3400 килограммага дІакхоачаш шура яьккхар цо, шера планагІа 2200 килограмм йолча. Шоай социалистически декхараш тІеххоачашдаьд XX партсъезда цІерагІча колхозерча доярка Ахмадова Яхас, Ленина цІерагІча колхозерча доярка Бугаева Медента, кхы дукхачар.

Кхы а дикагІа къахьега лерхІаш ба тха района лаьттеи хьайбаши леладераш вислагІа пятилетка чакхйоалача шера. ДІахо а лакхбергба ялата, шекара свекла, хьажкІий, кхыча культурай хьувкъам.

Доккхий декхараш кхоачашде дезаш ба фермай болхлой а. Укх кердача шера оаха лаьрхІад хьалха дІалахача шерашка дІа ца луш тІадиса шурен дулхи дІадаларца паччахьалкхен декхар дІатакха.

КІезига гІулакхаш даьдац тха районе керда гІишлош хьалъяра, къаьстта а культурно-бытовой объекташ хьалъяра даькъе. ДІадахача шера хьалъяьй дукха школаш, культура ЦІенош, эксплуатаце дІаенна керда предприятеш, цехаш, фермаш, мелиоративни системаш.

Кердача шера город Аргуне эксплуатаце дІалургья 800 моттиг йола клуб, Автуры яхача юрта — быта ЦІа, 98 квартира йола цІа хьалдеш латт «Пищемаш» заводе, Чир-Юрте хьалдаь даргда 38 квартира йола 3 цІа, аптека, почта, парикмахерски.

ХІаьте итталагІча пятилетка шерашка тха района дукхача юрташка а хурга быта ЦІенош. Цига оттаергья керда технологически оборудовани. Цо тоьо хулийтаргья бахача наха дикагІа гІулакх де.

Къахьегамхой депутатий Советаша, цар исполнительни комитеташа дукхагІа терко ергья бахача наха деш дола медицински, торгови, бытовой гІулакхаш тоалара, массе юрташка санитарни порядок хилийтара.

Холуш тоабеннаб районе къахьегамхой коммунистически дог-уйла долаш хьалкхебара, царна атеистически интернационални кхетам балара беш бола болх. КПСС XXIV съезден парте Нохч-ГІалгІай обкома X пленумен решенеш кхоачаш а еш, райисполкомон моттигерча. Советашеи дІахо тоабе лерхІ наха атеистически интернационални кхетам балара болх, дикагІча оагІорахьа эргабаьккха хуцнаргба организационно-боахамен культурно-массовни болх, бехктокхамерча болхлошкара цІенхаштта хьадехаргда шоашта тІадехка паччахьалкхен декхараш дикагІа кхоачашделга, віаштІехьдоаккхаргда депутаташа чІоагІагІа тІахьожам лоаттабелга.

Цу гІулакхаша районни Совета, цув исполнительни комитета, хІаьта иштта къахьегамхой депутатий моттигерча Советашта тешам боллаш новкъостал дергда КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеш пятилетка чакхйоалача шера заданеш толаме кхоачашъе района беррига къахьегамхой сарцагІбаха.

Л. САЙДАЕВ,
Шалински райисполкома председатель.

Цар кхоачашъяьй пхе шера план

Укх тІеххьарча шерашка дукха хувцамаш хиннад ТІ. Ахриева цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» заводе. Итташ болхлой ба дІадахача шера йиълагІча квартале денз шоай пхе шера задани кхоачаш а яь тІайоагІача итталагІча пятилетка чотах къахьегаш. Царна юкъе дукха ба комсомолцаши кагирхойи.

Пхе шера задани кхоачашъяьча кагирхоех лувцаш завода кулгалхоша эггара хьалхарчарца цІи йоакхх кхоалагІча разряда токара Цуров Рашида. Йоккха яц цуп къахьегама биографи. ВорхІ шу мара дац из цига болх беш вола.

ДІадахача шера цо кийчвир ши токарь — Султыгов Гирихан Цечоев Залимхан.

— Са вахаре къаьстта белгала да дІадаха шу, — йоах Рашида. — Цу шера кхоачашйир пхе шера задани, дІайийцар КПСС члена кандидаталла.

МаІача наха нийсса къахьегаши общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаши я къона специалист, токарь Долгиева Дутурхан.

«Советски яле тІехдика мара хила йиш яц продукци» яхача девизагІа къахьегаш ва № 43 йолча цеха токарь Эльжаркиев Абдул-Разак. Цхьаккха брак йоацаш кийчъю цо продукци. ОТК болхлой тІахьожам боацаш дІаэц из. Август бетта кхоачашъяьй ший пхе шера задани.

Завод болх бе йолаелча денз цига къахьегаш ва Даурбеков Муса Абдулхьамидович. Цу юкъа ткъаь иттех наладчик кийчваьв Мусас- Бакъвола производственник, тешаме новкъост хиларах тарра 1967 шера КПСС членалла дІанийцар из. Заводе эггара хьалхарчарца кхоачашъяьй цо пхе шера задани. ЦІенен лиззаи кхоачашду цо цеха парторганизаце секретара декхараш.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) токарь Р. Цуров, наладчик М. Даурбеков, токарь А.-Р. Эльжаркиев, токарь Д. Долгиева, наладчик В. Кузенов.

[Я]. [Н]ИЛИЕВА сурт.

Хьалхалаттараша
дувц

ДІадахача шера 16 декабре хилар КПСС ЦК Пленуми СССР Лакхехьарча Совета сессин.

Оаха чІоагІа теркам тІабоахийташ Іомайир уж материалаш. Юрта боахам дІахо а дегІабоалабара тхона, юрта боахама къахьегамхошта, хьалхашка доккхий декхараш оттаду Пленумо пятилетка укх тІеххьарча шера. Уж кхоачашдеча дакъа лацара хьинар кходергдац аз а са новкъосташа а.

ДІадахача шера хьайбай продукташ дукхагІа яхара партеи правительстваи тІахьехам хьал а лоацаш шерра социалистически яхь йоаржайир тха хьайбаш леладераша. Аз а тІанийцадар доккхий декхараш. ХІара кхоабача Іаттагара 1800 килограмм шура яккха езача 2500 килограмм яккха дош деннадар. хІаьта са віаштІехьдаьннад 3000 килограмм совгІа шура яккха.

Вай паргІата къахьегаргдолаш дукха болх баьб вай парте дунен халкъашта юкъера машар Іалашбара. Оаха къоабалдеш хьаллоац СССР-а кхоккам кІаьдбара США, ФРГ, Францеца, кхыча капиталистически паччахьалкхенашца цхьана гІулакхаш леладара кхаь держава кулгалхой віашагІкхетарах хьахиннар.

Н. ПЕШХОЕВА,
Малгобекски района «Ингушский» совхоза хьалха латта доярка.

Укх пятилетка диъла гІа, къоастамбеш дола шу дерригача советски халкъо санна, тІатеІІа къахьегаш чакхдаьккхар тха гнутарно-прессови отделене коллективо.

Иштта хьинаре хІара болхлочо укх шера къахьегар бахьан долаш дукхача хана денз план кхоачаш ца еш хьаенача тха филиала коллективо паччахьалкхен план а социалистически декхараш а тІеххоачашдир. Цул совгІа «Терек» мебельни фирма филиала коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье тха участка коллективо хьалхара моттиг а яьккхар.

1974 шу белгалдоаккхаш хІама лоархІ аз а са новкъосташа а дунен халкъашта юкъера машар чІоагІбара тІехьа вай парте, къаьстта ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева а укх шера баь болх.

ДІадаха шу сона сайна белгалхилар. Са къахьегама боккха мах а баь, «Терек» мебельни фирма Сийлен книжка тІа дІаязйир са цІи. Иштта са сий лакхдаро со декхарийла ву дІахо кхы а дикагІа къахьега, юкъара гІулакх кхоачашдара низ-хьинар кхо ца де.

КПСС ЦК декабрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета шоллагІча сессеи материалаш.

И. ЛИТВИНЕНКО,
«Терек» мебельни фирма № 2 йолча филиала прессовщик.

ДИКАГІА КХОАЧАШДЕРГДА НАЬХА ХЬАШТАШ

ТХА ИНТЕРВЬЮ

Керда шу долалуш Нохч-ГІалгІай республика торговле министр Мирчев Федор Васильевич волча хилар тха корреспондент.

ХАТТАР: Федор Васильевич, дувцал газет дешараошта «Торговле болх тоабаран из технически кийчъяран цхьадолча дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-и СССР Министрий Советой 1972 шера 7 январе баь сонам кхоачашбеш малагІа хувцамаш хиннад вай республике?

ЖОП: КПСС ЦК-и СССР Министрий Советен сонам ларде а лувцаш къахьегамхой хьашташ кхоачашделга тоалара дукха балхаш даьд республика торговле организацеша. БархІлагІча пятилетка диъ шера дехкачул 580 миллион сома кхачани промышленни товараш дукхагІа дехкад вай республике укх пятилетка дІадахача 4 шера.

ДІадахача шера планах хьахьожадаьрел совгІа 6 миллион гаргга сома товараш делар паччахьалкхен торговлега гІолла дохка, цу даькъе дулх — 1 миллион сома, маша даьтта — 550 эзар сома, фуаш — 384 эзар сома, кІадаш — 1200 эзар сома, тийга хІамаш —800 эзар сома маьха, иштта кхыдола кхачани промышленни товараш. Къахьегамхой товарашца Іалашбелга тоаде, торгови организацешта хула пайда лакхбе, иштта пятилетка хьалхарча шераца нийсдича соахкара товарни фондаш чІоагІа дегІайоалае віаштІехьдалийтар цу гІулакхо. Кхыча союзни, автономни республикашкара тІадена а 18,5 миллион сома маьха товараш дехкад.

Товараш дукхагІа дохкарах доалаш дац халкъа вахара хьалаш тоадечара торговле гІулакхаш. Продовольственни доаца товараш алсам а доахаш тоае еза розничи товарооборота структура. Пятилетка хьалхарча шераца нийсдича соахка 2 процент гаргга дегІаера из. Цудухьа сихагІа дегІаух культурно - бытовни вахача моттиге эшеи товараш дохкара темпаш. 100 сага лоархІам беш беррига мехка бахаращца лаьрхІача Нохч - ГІалгІайчене бахача наьха дукхагІа я холодильникаш, автомашинаш, мотоциклаш, телевизораш.

ХАТТАР: Вайна ховча тайпара къахьегамхой хьашташ дикагІа кхоачашдара, керттерча даькъе керда хьалъерийн иштта йолаш ярашта реконструкци яреи чотах а еш, торгови предприятеш йоккхъярца цар материально - технически база дегІайоалаелга боккхача лоархІаме да. Цу гІулакха малагІа хувцамаш хиннад республика торговле предприятешка пятилетка къоастамбеча шера?

ЖОП: ДІадахача шера республике хьалххара город Грозне хьайийллар дуккхача ассортиментех товараш дола торговлеи холодильнии керда оборудовани, геттара нийса товараш оза электронни техника оттаяь «универсам» яха тика. Дика тоаяьй Ленина улицагІара № 2 йола гастроном. Керда шу доладала дукха ха йоаццаш керда хьал а яь Гудермесски улицагІа болх беш я 100 сага цкъа Іохайна хІама дуаргдола «Восток» яха кафе. Пхьилекъонгий - Юрта, Йоккхача Ачалка, Даби-Юрта, керда хьал а яь болх беш я хІараяр 228 квадратни метр йоккха йола товарни тикаш. хІаьта Чир-Юрта — «универсам» яха тика, кхыйола торговле предприятеш.

ХАТТАР: Пятилетка чакхйоалача шера де дезаш дукха гІулакхаш да республика торговле болхлой. Федор Васильевич, царех дувцал газет дешараошта.

ЖОП: Дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК декабрьски Пленумои СССР Лакхехьарча Совета нийслагІча гуллама шоллагІча сессеи йийца а йийца чІоагІъяьй 1975 шера СССР халкъа боахам дегІабара паччахьалкхен план. Цу тІа белгалдаьккхача тайпара розничи товарооборот 209 миллиард сомага дІакхоачае езаш доккхий декхараш хьалхашка латт мехка торговле болхлошта. Цунца дувзаденна укх шера бахача нахага 547.5 миллион сома маьха товараш дохка дезаш ба вай республика торговле болхлой а Низкъало яле а лохерча доазонех лархІа езаш д 1975 шера планови заданеш. ХІана аьлча, фуннагІдаь а тІеххоачашъинза яргъяц уж. Цу гІулакха кхы ха ца тулийташ хІанззе дІадоладе деза хьалъе йолаяь латта цхьайола торговлеи общественни кхачани предприятеш йистеяхареи уж хьаелларен балхаш. Масала, Ленина улицагІен Микрорайонеи хьаелларгья промышленни кхачани товараш дохкаргдола массехк тика. Иштта дукха цагови Центральни рынке хьалъиь яргъя «Рыба» яха фирменни тика. Кагирхоша культурно салаІара Ленина улицагІа хьаелларгья 300 моттиг йола «Молодежное» яха кафе. Дукха ца говш болх бе йолалургья «Горпищеторга» мелкооптови тика. Кастта хьалъяь а яьккха машиннаькъа Грознерча станце ресторанага дІалургья кондитерски изделеши корта бохабеш доаца малараши арахеца цехаш. ПланагІа хьалъяь яккха езаш я столовей, ресторанний, кафей треста йоккха база, «Горпромторга» складаш ХІаьта хьалъе йолаяьй «Жигули» машинаш дІаоттаяь поаттаеши йохкаши хургйола база, кхыйола объекташ.

ХАТТАР: Федор Васильевич! Мехка торговле организацешка укх тІеххьарча хана ди тІехь шерагІа яржаш я нийдерий хьашташ культурно кхоачашдара прогрессивни методаш. Мишта віаштІехьбаьккхаб из болх шун предприятешка?

ЖОП: Самообслуживани, эцарашка хьалхе дІаьча заказех товараш дохкилга, кхыдараш санна йола торговле культура дегІаяра методий лоархІам а беш хьалъю торговлеи общественни кхачани керда предприятеш. ХІаьта къаьна яраш тоаергья.

ХІанз республике йолаш йолча 680 тикахи гастрономахи 125 самообслуживание методах болх беш я. Нагахьа санна 1970 шера 4,6 процент мара хиннаеце укх тІеххьарча хана 35 процентага дІакхаьчай самообслуживане метод. Дика віаштІехьбаьккхаб из болх Грозненски универмага коллективо. Дукха хІама ца эшшаш дерригa товараш самообслуживане методах дохк цига. ХІаьта ерригача товарооборотах 40 процент товараш цу методах дохк торг «Гастронома» чуйоагІача кхачан тикашка.

БЕРКАТЕ ХУРГДА КЕРДАДАР!

1974 ШУ: ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

ДIадаха шу къаьстта белгала хилар Нохч-ГIалгIай транспортни управленена. Цига кхаьчар керда «Икарус-260» яха 30 автобус. Царех 25 город Грозненчен пхиъ пригородни маршруташка лелаш я. Иштта городерчa маршруташка. Шали, Урус-Мартане ухаш я керда «ЛИАЗ-677» яха 26 автобус.

Мехкдаьттахой, бурувдетараш, гIишлонхой дIа-юха кхувла хьожийр соахка управлене кхаьча «ПАЗ-672» маркагIа йола 98 автобус. Шин бIаь «ГАЗ-24» яха такси ийцар дикагIболча таксисташа.

• • •

Вай республике бахача наьха унахцIено лораеш болх беш ва 2010 лор, царех 572 нохчон гIалгIан ва. Юкъера йола медицински образовани йолаш республике къахьегаш ва 6456 саг. Больницешка, дарба деча учрежденешка 10250 менги ба, вешта аьлча хIара итт эзар сага кхоач 91—92 менги.

ДIадахача шера Къилбаседа-ХIирашкахьара, Дагестанера, Ростовера, Ставрополера вай долча хьожаваь болх беш ва 180 лакхера образовани йола лор.

• • •

Соахка дика къахьийгар «Чечингсельстрой» треста гIишлонхоша. Дешархошта лаьрхIа Шаьла 320 моттиг йолеи городе Аргуне 1000 моттиг йолев ши школа хьалийр цар. Назрановски районе Экажкъонгий-Юрта хьалъяьй 320 моттиг йола школа. Наурски районе Калиновски станице хьал а яь болх бе йолаялийтай 600 моттиг йола профессионально - технически училищен 2312 квадратни метр йола цу училища дешархошта лаьрхIа общежитии. Цул совгIа Назране хьалдаьд 70 квартира йола цIа. Треста гIишлонхоша хьалъяьй кхы а массехк объект.

• • •

Укх деношка кхозза вIаштIаръяь общежити эксплуатаце дIаелар Грозненски консервни заводе. Вахача метте мел эшараш долаш дика гIишло я из. Укхаза шоай керда вахари керда шуи цхьана лезду завода къонача болхлошен гIулакхерча нахен.

• • •

ДIабахача декабрь бетта, пачч,ахьалкхен экспертизо могайир «Гипрогрознефть» институто оттаяь низ бола каталитически крекинга комбинировани установка. Болгарски Халкъа Республикана лаьрхIа я яз.

• • •

ДIадахача шера Iилман кандидатски степень йоаккхаш 20 саго зашита яьй Грозненски мехкдаьтта Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Миллионщикова цIерагIча институте. Укхаза тIеххьара 26 декабре дика защита яьчул тIехьагIа Iилман кандидатски степень елар цу института преподавателашта Подгорнова Татьяна Сергеевнайнеи, Сивцова Любовь Федоровнайнеи.

• • •

Пятилетка къоастамбеча шера духхьала Грозненски горпромторгага, Респотребсоюзага, «Грознефть» объединене УРС-га гIолла 1843 легкови автомашина ехкай Нохч-ГIалгIай республика къахьегамхошка.

• • •

Партен правительстван бокха теркам тIабохнйт хьайбай боахам дегIабоалабара, хьайбаш леладелга промышленни ларда тIа даккхара. ХIара шера хьайбай керда комплексаш хьаю вай республике. Иштта дIадахача 1974 шера хьа а яь эксплуатаце дIаелар Наурски района Ленина цIерагIча колхозе 800 Iатта лаьрхIаи Шелковской района «Путь к коммунизму» колхозе шийтта эзар хьакха лелас йиш йолеи хьайбай комплексаш.

ИйслагIча пятилетка укх тIеххьарча шера республика тайп-тайпарча районашка хьа а яь кхы а пхиъ хьайбай комплекс эксплуатаце дIаяла лерхI гIишлошъераша.

Коммунистех дола дувцараш

САТЕМ БОАЦА САГ

ЙОККХАЧА цехе латтача станокаша деча таташа хьахазийтац аьнна дош, лерге а ваха ца аьлча. Цкъа цхьан станока, тIаккха вокх станока тIаводаш лел вокха саг. Пенса ваха ха тIехъяьнна ва из, бакъда, цунна бита магац ше бера хана денз беш хьабоагIа болх, ше Iомадаьр, ший дегIах-цIех летар. Из ва Грозненски «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завода цеха бригадир Носик Трофим Иосифович.

Цехе болх беш бараш заводе эггара дикагIбола, хIаман кIоарgга хьисап де ховш бола специалисташ бале а, цар деча хIаманга ше бIарг лакхар лов цунна, гIалат балар кхер. Цунах зе далац. Цкъаза нийслу цун хьехам эшаш а. Из шоашта хьатIаевеча дика хет царна, хIана аьлча, дас санна мара цо харцахьдар, дега новкъа хургдар аргдоацандаь.

— Бригадир хинна Iац тхона Трофим Иосифович, — йоах партен къахьегамен ветерана, коммунистически къахьегама ударника токара Никифоров Иван Митрофановича. — Из тха дика новкъост а воккхагIа а ва.

Иштта вувц Трофим Иосифович слесара Широков Федор Павловича а. Т. Н. Носика дика вовз ший бригадацара хIара болхло, цун оамал, цунна карагIдаргдар. Духхьал производственни балха уйла яь ца Iеш, хIара болхлочун цIагIара хьал миштад хар ловш, нагахьа санна шийгара а коллективагара а новкъостал эше, из де кийча волаш хул Трофим Иосифович. Иштта оамал йолча шоай кулгалхочун сий ду цехерча болхлоша.

Цу тайпарча, цхьан цIен дезал санна барттайнача коллектива ка йоал ший план а тIаийца социалистически декхараш а кхоачашде. Пятилетка диълагIча шера цхьаккха бутт дIабахийтанзар бригада задани тIеххоачаш ца еш.

ХIаьта завода кхыча цехашка санна атта дац цу экспериментальни цехе продукци арахеца. Цига хьа а йийя, техка а техке, арайоал конструкторски бюрос серийни арахеца могаьча чертежаш тIа-проекташ тIа еш йола автоспецоборудоване тайп-тайпара йола образецаш. Уж хьееш даьнна гIалат чIоагIа Iаткъаргда заводе царех цхьа образец санна йола керда автоспецоборудовани арахеца йолайича. ХIаьта иштта цу цехо кийчъяь образец санна йола оборудовани хьаю цу заводе меттел, мехка кхыча предприятешка а.

Легковой а мухь кхухьача а автомобилашта ремонт яра эша заводе хьееш йола тайп-тайпара подъемникаш, домкраташ, опрокидывателаш, тележкаш, кхыйола устройстваш цу цехо арахийцача образецаш тIара хьаяь я. ХIаьта цу завода продукци вай мехка тайп-тайпарча моттигашка кхаьча ца Iеш, дуккхача кхыча мехкашка а кхоач — Болгаре, Монголе, Германски Демократически Республике, Японе, кхычахьа.

— Цехе меттел, чувахача цIагIа а хургвац хьо сатийна Iайха хьадеча хIаман хьо дикка уйла еш хуле, — йоах Трофим Иосифовича. — Хьай предприяте меттел мехка а сий лораде дезача хье дIаоттаевича Iайха хьадечун хьисап ца дича, гIалат валар ца кхийрача варгвац хьо.

— Тха завода дог да экспериментальни цех. ДукхагIча даькъе цун балхах тийша да тха предприяте арахеца продукци дика хьаелга, — йоах завода керттерча конструктора Красильщиков Мирон Иосифовича. — ХIаьта эггара чIоагIагIа оахош бIукъожабеш йола образецаш Трофим Иосифовича бригадага хьаяйт оаха.

Шийх бенна из бокхха тешам цIаккха а ца боабеш хьайоагIа цу бригада коллектив. Коммуниста Т. И. Носика шийцарча болхлошта каст-каста дагадохийт шоашта хьалхашка латтар бехктокхаме декхар долга, къаьстта а коммунисташта. ХIаьта Трофим Иосифович парте вахав фашизмо ший корта Европе чIоагIа айбаьча хана — 1939 шера.

Цул хьалхарча шерашка цо хьинаре дакъа лаьцад мехка индустриализаци еча, юрта боахам технически Iалашбеча, МТС-аш йохкача.

Трофим Иосифович мехка ше дуккхагIа эш-эшшача кхача гIийртав. Даьхенна тIаоттача моллагIча а халонах е кхерамах иддавац. 1941 шера вай мохк дIалаца, советски нахах шоашта лаьш бе лерхIаш тIабаьхкача гитлеровцех майра латташ хиннав. МоастагIа эшаваь ше цIавеча, юха а къахьегама фронте дIаэттав.

1946 шера денз цу заводе болх беш хьавоагIа из. Дукха машиний оатхалаш яьй цун кулгаша. Дуккхача шерашка ше Iоаяь опыт дIайовзийт цо къонача болхлошта, ший а ше санна болча кхычар а метта хьаоттаргйола смена кийчъю.

— Мала варгва аз Iомавеш мел хиннар дагавеха, уж дукха ба, — йоах Трофим Иосифовича.

Цо Iомабаь ба хIанз инструментальни цехе болх беш вола къона башха-дика слесарь Чинарев Анатолий, цун ший бригадацара фрезеровщик Ященко Владимир, кхыбараш. ХIаьта № 3 йолча Грозненски профессионально - технически училища дешархой хадданза хул Т. И. Носика бригаде балха говзал Iомаеш. Цо къаьстта теркам тIабохийт кагийча наха къахьегам дукха безабалийтара.

Трофим Иосифовича ше коммунист а кулгалхо а хиларах тарра шийцарча болхлошта дIайовзийт республике, мехка, доазол дехьа хинна моллагIа а лоархIаме событи. Иштта хилар дукха ха йоаццаш КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленум, СССР-еи РСФСР-еи Лакхехьарча Советий сессеш хилча а.

Трофим Иосифович заводе дика вовзаш а лоархIаш а саг ва. Цун сий ду обществагара шийна хьакхоачачул дукхагIа обществага шийгара дукхагIа дIакхачийта гIерташ хиларах. Кхы дуккха а бараш санна доагIаш даькха ший пенси а ийдеш цIагIа вагIа йиш яр цун.

— Сона нахаца цхьана къахьегаш хилча сакъердамегIа хет, — йоах цо. — Со могашмаьрша волча хана болх а бергба. Иштта ва къахьегама а парте а ветеран Носик Трофим Иосифович.

Ю. ЮСУПОВ.

СУРТА ТIА: Т. И. Носик.
И. ПЛИЕВА сурт.

«КУРА» ХЬАЖКIАШ — ХЬУВКЪАЕРГЬЯ!

ШУ ЧАКХДАЬЛЧА, хьабенача наькъага юха хьожаш дика оамал я вай. ДIадаха шу тха звено членашта чIоагIа беркате хилар. Iалама хьалаш ахархочоа дукха аьттув болаш хиннадеце а, дика кхьяьлар тха ялат дуккхагIа даккхара, партен правительствен баьча тIахьехама жоп луш, оахош лелаяьча хьажкIий хьувкъам лакхбе. Дии бийсеи а къовсаш дукха къахьийгар механизатораша.

Иштта къахьийга кхеяь хьажкIаш цхьа буртиг ца бойташи лоаццача ханен чуэцара шерра социалистически яхь йоаржаяь болх бир. Ялатийна лаьрхIа хьажкIаш лелаяьча 170 гектарах хIаране тIара 52,4 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера оаха. Из районе эггара лакхара хьоккхам ба.

Ахархочунна салоIам хул хьаьнача лаьтто ше къахьийгарах доагIар хьаделча. Цунна хьаьнала, машарера къахьегам беза. Тха дегаш гIоздоахаш кхы а дикагIа, овсарегIа къахьегара уйла тIаерзаеш да дунен халкъашта юкъера хьал тоадара вай хьамсарча парте Центральни Комитета а цун Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева шийна а карагIдувла гIулакхаш.

ДIадаха шу белгалдаьлар йоккхача шин пачч,ахьалкхен США-ан Франциен кулгалхошца пов. Л. И. Брежнев вIашагIкхетарца. Дунен тIа машар оттабаран вIаши экономически гIулакхаш леладаран бокккхача лоархIамера дешаш дийцад цар.

Бокха теркам тIабахийта йийшар оаха декабрь бекъалуш хиннача КПСС Центральни Комитета Пленумо йийца а йийца мога а яь 1975 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Пачч,ахьалкхен планеи Пачч,ахьалкхен бюджетен проекташ ювцаш 18 декабре хиннача ийслагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе материалаш. Оаха дег тIара къоабалъю уж. Цунца ювзаенна я тха планаш а.

ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера хьажкIаш хьувкъаяра соахка гурахье а теркам тIабахийтаб оаха.

ХьажкIаш дIаювргйола лаьтта зяба аьхад. Оахам дале минеральни удобренеш тайсай, хIара гектара шиъ центнер кхоачийташ. Iай органически удобренеш дIаувза отряд вIашагIъеллай совхозе.

Тха звено члений уйла еррига хIанз бIаьстанга кийчдалара тIаерзаяь я. Трактораш, еррига юртбоахама инвентарь ремонт яь кийчъяьй.

Ер шу ахархошта къаьстта бехктокхаме шу долга дика кхетаду оаха. Цудухьа деррига низаш тIадохийтаргда оаха хIара гектара тIара 55 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуяра. Из толам бакха еррига тороhаш я. Цу гIулакха низ а хьинар а кходергдац оаха.

Ю. ГЕЛИСХАНОВ,

Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьажкIаш лелаеча звено звеньевой, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаер.

1974 ШУ: ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Совхозий объединене кхоъ, «Чечениигушвино» объединене йиъ, «Консервплодоовощ» объединене шиъ, сомий бешамаш лелаеча тресте пхиъ — республике керда 14 совхоз вIашагIъеллар 1974 шера.

Уж я: Грозненски районе «Заря», «Гардалинский», Надтеречни районе «Калаузский», «Горагорский», Наурски районе «Северный», «Авангард», «Притеречный», Гудермесски районе «Восточный», Малгобекски районе «Малгобекский», Ачхой-Мартановски районе «Орсховский», Шалински районе «Искра», Ведевски районе «Прогресс», Советски районе «Шатоевский», Ножай-Юртовски районе «Заветы Ильича» яха совхозаш.

• • •

ИйслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера 115 834 гектар хий дулла лаьтта дар республике. ДIадахача 1974 шера 121,3 эзар гектарага кхоаччаш дар хий дулла лаьтта.

• • •

НоагIа йоакхо ю республике доакъара база чIоагIъяра. Иштта, 1973 шера хий дуллача культурии даьгIенаша республике 4,4 эзар гектар лаьтта дIалоацаш хиннадале, дIадахача 1974 шера 7,6 эзар гектар яр хий дулла культурии даьгIенаш.

• • •

ХIара шера партен правительстван боккха теркам тIабохийт юрта боахама болхлой кердача, йоккха къахьегама овсарле йолча техникаца Iалашбара. Иштта, 1973 шера республике керда 80 трактор яйта киннаяле 1974 шера 100 трактор яйтар. ХIаьта ялат чувца комбайнаш 1973 шера сина хийначул 50 комбайн дукхагIа а луш дIадахача 1974 шера 400 комбайн елар республика юрта боахама.

• • •

Хадданза йоакхо ю республике юрта боахама болхлой говзал лакхъяра, керда специалисташ хьалкхебара.

ДIадахача 1974 шера 12 эзар саг хилар республике юрта боахама тайп-тайпара професеш Iомаеча курсашка дешаш. Лакхереи юкъереи образовани йолча 80 саго лакхйир шоай балха квалификаци. Колхозийи совхозийи 362 кулгалхо экономически знанеш Iомаеш хилар.

• • •

Юрта боахама болхлой культурно-бытовой хьалаш тоадара хIара шера дукха ахча хьахец партен правительстван. Иштта, юрташка керда школаш, культура цIенош, клубаш, больницаш, библиотекаш хьаяра 1973 шераца нийсдича 500 эзар сом дукхагIа ахча делар республика.

Хьадир Наурски района Ленина цIерагIча колхозе 600 моттиг йола керда культура ЦIа, Гудермесски района «40 лет Октября» колхозе 150 моттиг йола клуб, Сунженски района «Восход» колхозе 200 моттиг йола клуб, Ножай-Юртовски района Гагарина цIерагIча колхозе 60 бера деша йиш хургйолаш пристройка, дукха яслеш, берий цIенош.

Студенташа баркал йоах

Керда шу тIакхоачача дешошка Грозненски мехкдаьтта института студенташта доккха совгIат кийчдир гIишлонхоша: эксплуатаце дIачуелар института керда хьеш латтача комплекса шоллагIа корпус.

Из объект хьалъеча къахьегаш я Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене № 3 йола гIишлошъяра - монтажни участок. Цун начальника Гоголь Дмитрий Петровича дуви:

— Корпус ший ханнахьа дIачуелар оаха эксплуатаце. Цу гIулакха тIатеIIа къахьийгар тха тIишлонхоша. Хьалха хьалъяь хинна корпус а, хIанз шоллагIа яр а дIаэшаш комиссе «дика» аьнна мах бир тха коллективо баьча балха.

Укх шера пачч,ахьалкхен планал совгIа доккхий социалистически декхараш тIаийцадар тха участка коллективо. Уж тIеххоачашдаьд аьнна ала йиш йолаш да тхо: пачч,ахьалкхен планагIа пятилетка цигIлагIча шера 459 эзар сома маьла дезаш хинна балхаш 586 эзар сома маьхa дир.

Из толам баккха болхлой хьинар айдир бригадашта, къаьст-къаьстача гIишлонхошта юкъе шерра яьржача социалистически яхьо. ХIаьта, бIарчча хьаийцача тха участок социалистически яхь лелаеш я № 2 йолча Д. М. Фредмановича кулгалдеча гIишлошъяра - монтажни участка коллективаца.

Цу яхье къаьстта дика къахьегаш белгальяьннай А. И. Сарабаша кулгалдеш йола плотникий бригада, А. А. Серова кулгалду штукатурий бригада, И. Г. Никитина кулгалду малярий бригада, А. Х. Хунарикова кулгалду изолировщикий бригада, иштта кхыяраш а.

— ГIишло хьалъеча студенташа дакъа лаьцарий? — хетт оаха.

— Аьхки, занятеш мукъача хана, цкъа а шозза а шоай къахьегама семестр гIишло хьалъеча дIайихьар мехкдаьтта института студенташа. ГIишлонхошта дикка новкъостал хилар цар баьча балхах, хIаьта цар на шоашта а шеко йоацаш дика пайда баьлар укхаза къахьегарах. Цар хIаране цхьацца балха говзал Iомайир: каменщикий, малярий, плотникий. Шоаш каралаьца гIулакх бехктокхаме хеташ дика къахьийгар берригача студенташа. Къаьстта белгальяьккха лов преподавателаша И. Мисаилидин В. Пугачен кулгалдеш хинна студенчески отрядаш, — дувц дIахо участка начальника.

— МалагIа лоархIам болаш я мехкдаьтта института керда корпус? Цу хаттара жоп луш института ректора Расторгуев Юрий Леонидовича аьлар:

— Керда корпус эксплуатаце хьачуеларца дикка чIоагIлу тха института материальни база. Цунца цхьана совъювл къонача специалистий квалификаци лакхъяра тороhаш. Иштта, хIанзалца ца хинна лаборатореш хургья студентий курсовой дипломний проекташ увттаяра. ВорхIлагIча, ийслагIча этажашка студенташта а преподавателашта а лаьрхIа керда вычислительни центр хьаелларгья. ИтталагIча этажа тIа геологически музей хургья.

Тишача зданера укхаза хьачуйоагIаргья кхо кафедра: начертательни геометреи, графикаи, лакхерча математикаи петрографеи.

Юхедиса балхаш 1976 шера чакхдаларга дог доах оаха.

Мехкдаьтта института комплекс хьалъяь яккхара дукха болх ба кхы а бе безаш: кхоъ корпус я яь яьккха езаш.

Керда помещенеш института мел лоархIам болаш я дика кхет гIишлонхой. Цудухьа пятилетка чакхйоалвча шера тIаийна социалистически декхараш кхоачашде хьожаргда тхо, — йоах участка начальника Д. П. Гоголь.

Л. АУШЕВА.

СУРТА ТIА: института керда корпус.

И. ПЛИЕВА сурт.

АРАХЬАРЧА политика даькъе Iалаьмате боккха, хьинаре болх барца белгалдоалаш дар дIадаха 1974 шу: дунен халкъашта юкъе совещанеш, пачч,ахьалкхенашта керте латтараш вIашагIкхетараш хилар, къоастае ха хьатIаэтта проблемаш къоастаяра наькъаш лийхад пачч,ахьалкхенаша дуккха цхьана йолаш а шиъ цхьана йолаш а, ира дискуссеш яьй машара кхелех а дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш лертIадахара наькъех а лаьца. Белгалъяьннача, хувцалуш латта дунен тIара объективни процессаш хьахьокхача событешца цхьана лелаланд уж гIулакхаш: Португалера фашизм хIалакьхилари Африкера юхейиса колониальни империн дакъе леладераш, беркатегIа хилийта а.

Советски Союзо дIахо шер а даьд, кIоарг а даьд Азе, Африка, Латински Америка дегIаухача мехкашцара доттагIала гIулакхаш. Кердача лагIа тIа доалаш айденнад ВIашагIкхийттача Къамий Организаце доазопел чухьа социалистически дегIаухачен пачч,ахьалкхенашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш. Цхьана къахьегара ларда тIа тайп-тайпарча моттигашка машар Iалашбара советски идея Европе практически чакхйоалаш латт, тIа-тIа шерагIа хьаллоанаш я Азе.

Цу гIулакхаша бухсоццаш лерхIар, вай мехка кулгалхоца цкъа санна дуккхаза а белгал мадаххара, дерригача халкъашта бокъонца нийсхо йола,

МАШАРА ГIУЛАКХА БАЬЧА БОККХАЧА БАЛХА ШУ

пери дIаялари, Грецера тIема режим йохар. Малхбузен мехкашка чура политически къовсам ирбаларца цхьана хиннад капиталистически дунен тIа массе метте цхьатарра кризисни тенденцеш дегIаахар, хIаьта уж бахьан долаш дукха правительстваши хувцамаш а хиннад.

ЧIоагIлуш хьаихай къонача пачч,ахьалкхений дунен халкъашта юкъера позицеш, колониализмах юхедисараши царца дувзаденна хьахинна Малхбузенца лeладеча экономически гIулакхашкара нийсо йоацараши дIадахар дукха, бера яьха Iарбий халкъий бокъонаш юха оттаяр дукха лоаттабеча къовсамера цар мутIарий цхьоагIо.

Цу хьалашка шоай дикагIа мел дола гIулакхаш хьахьокха торо хиннай Советски Союзеи социалистически содружества кхыча мехкийи арахьарча политически наькъага. Из дар вежарашка долча мехкаша цхьана лeладеча гIулакхий механизм дIахо эргаьккха шу. КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев социализма дуккхача мехкашка ахар социалистически пачч,ахьалкхений кулгалхой Советски Союзе баьхка хилар, доале латта тайп-тайпара хьахиман вIашагIа а беттaлуш царна юкъе каст-каста хинна контакташ, консультацеши — цу деррига хIамаша йиш хилийтай социализма мехкашка дунен халкъашта юкъе цхьана леладеча гIулакхий эффективность чIоагIъе. Цар инициативаша дувзаденна да дунен халкъашта юкъерча гIулакхий дукха овлагара дешаш хьаувттадари дувцари. Социалистически арахьарча политика лоархIам, машар чIоагIа лоаттабара фактор хиларах тарра, белгалбийнаб дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара гIулакх юхаластаргдоацаш де, дунен кхыча районашка а из дIакхоачаде гIертaш социализма мехкаша къахьегача тайпара хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIадийрзаи лерагIеи хиларца.

ДIадаха шу советски машара Программа кхоачашъеш хинна диълагIа шу дар. КПСС XXIV съезде оттаяь хинна из дIайолаенай советски ийслагIча пятилеткаца цхьана. Цу тайппара, машара Программеи пятилеткеи — мехка чухьа социально-экономически прогресс сихъяра, хIаьта мехкал арахьа — СССР-еи дунен массе меттеи кхолламий процессаш мамогга дукхагIа аьттув бола, машара хьалаш хьадара тIаерзаяьча цхьан политиках дайна беркат.

1974 шера адамленна карагIдаьнна лоархIамегIара хIама ла термоядерни тIом хилара духьалара керда, кхы а чIоагIагIа йола гарантеш цунга кхачар. Владивостоке вIашагIкхийттача хана КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневеи США кердача президента Дж. Фордаи юкъе стратегически герзашта доазув оттадара гIулакха йIаьххача хана керда соглашени яреи дIахо а цу тайпара соглашенеш яреи хьакъехьа вIаштIехьбаьнна барт дунен тIа герзашта доазув оттадар а уж кIезигдар юхь дIайолаяр а санна лаьрхIа да Iеш, кхохкам кIаьдбелга хадданза дIахо леладара программа санна а лоархI.

БIарчча хьаийцача, КПСС ЦК Генеральни секретарь США, Франце, ФРГ кердача кулгалхоща вIашагIкхеташ хиннача моттигаша йиш хилийтай тайп-тайпара социальни строяш йола пачч,ахьалкхенаш машаре яхара никъ лоарзагIа а боаккхаш чакхбаха аьнна малхбузехьарча правительстваша тIаийца арахьара политически декхараш цига тIехьенгара тIехьенга дуьлан хьадоагIаш хилар алхха бакъдаь ца Iеш, ше къаьстта лоархIаме махиллара, вIаши гIойле йолча тайпара цхьана леладу гIулакхаш, белггала аьлча экономика, Iилма, техника, культура

демократически машар Iалашбар духьа дунен халкъашта юкъера гIулакхаш овлангара денз хувцилга да.

ТIема эккхам хилара кхерамегIа бола кхуврч латтача Гаргарча Малхбоалене укх тIеххьарча шерашка дуккхьашха вIаштIехьдаьннад ювла йоккхий топаш дуккхача кIиранка совцас. Цу гIулакха гIо даьд Iарбий цхьоагIо кхы тIа а тоаярои агрессена духьалъотта цар низ хиларои. ХIаьта цу гIулакха кIезига новкъостал даьдац цар бакъ гIулакх Советски Союзеи Iарбий халкъашца цIена дог-уйла долча кхыча мехкийи оагIонтахьара дизза хьаллацаро а хIаьта иштта советски машара гIулакхаша никъ а боахаш дуней халкъашта юкъера деррига хьал хувцаро а. Цхьабакъда хила ма беззара бола машар хIанз а боацаш ба Гаргарча Малхбоалене, хIаьта хIанзалца бокъонгахьа баьхача гIанах беркат даргдац, нагахьа санна Гаргарча Малхбоаленера еррига проблема бокъонца политически къовстаяра наькъа тIа ца йоаккхе. Цудухьа кхы тIехьа ца а йоахаш Женевски машара конференци юха дIайолаяланза яргьяц аьнна хет СССР-а долла хIама чулоацаш дош къоастадергдола никъ лахар духьа — Израила дIалийца лаьтташ Iарбашта юхадерзадар, ший къаман кхуврча юха чудахара йола Палестинерча Iарбий халкъа законни бокъо кхоачашъяр, цу районера еррига пачч,ахьалкхенаш машаре, кхычарех тийша хIама доацаш яхар.

Кипра Республика суверенитетаи кхерамаленнеи дуккхача шерашка тIаккхувдарах хьахиннараш гучалийлхача Кипре тIема кхерама керда кхуврч лоталуш лаьттача хана кипрски халкъа суверенни бокъонаш хоадамболлаш хьаллацара позице тIа эттар Советски Союз. Из лерагIа хьайоагIаш йола позици йизза хьаллаьцар ВIашагIкхийттача Къамий Организаце дуккха а дукхагIа болча членаша.

Европа политически вахарера йоккха дика фактор я кхерамаленнеи цхьана леладеча гIулакхаштеи йола совещани гулъяр. Из совещани укх гаргагIарча хаиен пачч,ахьалкхенашта керте латтарий боарамеи чаккъялга Iалашдар — тайп-тайпара общественни строяш йолча 35 пачч,ахьалкхен вакилаша вай континента исторе чухь духхьашха баь боккха, дукха, атта боаца болх баккха ма боагIара чакхбаккхара маIан долаш хургдар из. Фашизм эша а яь котало яьккха 30 шу дузаш Европе машара юкъмоттигга боарамаш чIоагIдар юкъара кхерамале хьаяра торонаш хьалха карара ялийтар бахьан долаш миллионаш болча наьха сиюш хьалхе а дIаденна долча халкъашта эггара чIоагIагIа сатувсараш-та махеттара хургдар. Деш дола къамаьл къьнарча Европе керда зама — вIаши юкъерча кхетамерча юкъмоттигийн тешамеи зама хьаеллара хьакъехьа да.

Бакъдар аьлча, хIанз а дувна хьадха да, къоастае ха хьатIаккхьача Европен кхыча районашкеи чIоагIа машари кхерамалеи Iалашъяра проблемаш йиззан дикеи къоастаяь ялара. ДIахо хьалхашка латташ кхы а дукха халонаш, тIехьа па а йоахаш къоастаеи къестаен езаш йола лоархIамен цIенхашттаи проблемаш я. Цхьабакъда советски наха оалангара денз харцлу бакъ ца хила йиш яц яхаш «хIара ноахала шийтIом хургхилара хьакъехьа» хIанз а тIехьа, белггала аьлча, Пекинерча цхьаболча кулгалдеча деятелий багагIа хьакхайкадеш дола шейхал. «Машар безе — тIема кийчле» яхача къьнарча формулагIа а даха йиш яц. Советски арахьарча политико керда шу дIадоладаьд, машар безе — машара политика лелае, из политика бахьан долаш къовсам лоаттабе! яхача девизагIа чакхдоахача ший гIулакхий программа кхоачашъе уйла а йолаш.

Спартак БЕГЛОВ,

АПН политически обозреватель.

ЯХЬЕ КОТДОВЛА ХЬОЖАРГДА

Атта болх бац жа Iуй бар. Аьхки боагача малха кIал, Iаь шийлача мухах лечкъа йиш йоацаш, цхьайолча хана бIаргчача дийнахьа догIа кIал хила везаш ба тха болх. Цудухьа денал долчоа, халонех ца кхерачоа мара булургболаш бац из. ХIаьта тха бригадера бараш цу тайпара нах ба.

ИйслагIча пятилетка цхьа шу дIадакийтадац бригада коллективо тха даккхара социалистически декхар толамца кхоачаш ца деш. Масала, дIадахача шера планагIа 70 центнер даккха дезаш хиннача 91 центнер даьккхар. ХIара устагIанна тIера 8,9 килограмм тха лергар.

Цу толамаша торо хилийтар пачч,ахьалкхенга тха доххара пятилетка план ханал хьалха — диъ шера кхоачашъе. Иштта, планагIа пхе шера 348 центнер дохка дезаш хиннача диъ шера 350 центнер дехкар.

Дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК Пленума а ийссалагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе а решенешта жоп а луш пятилетка укх тIеххьарча шера хIара устагIанна тIера 7,5 килограмм тха даккха социалистически декхар тIаийцад бригада жа Iуша.

Из толамца кхоачашдара дика ларда еллай оаха. ЛерттIа кийчъяьй желаш. Iаь кхоачамхилал Iалашдаьд доакъар. Аьлацеи силосацеи кхоаб хIанз жа. ХIаьта гIелденпача, эсала долчарна концентрированни доакъар лу.

Укх тIеххьарча шерашка колхозе хьалхле лелаеш хьайоагIа тха бригада. Деррига дергда укх шера а социалистически яхье котало яккхара, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

И. ДАРГИЕВ,

Наурски района «Красное Знамя» колхоза воккхагIвола жа Iу, «Знак Почета» ордена кавалер.

БЕЛАМЕ ДУВЦАРАШ

М.-С. ПЛИЕВ.

Къонахий дош

(Сесаг чу ца йоагIаш, цIеньюкъе гIолла дIа-юха ухаш лел Асхьаб. Руслани, Лизаи книжкага хьежаш боахк).

Асхьаб: ХIана гов ер? ЧуйоагIаре бакъахь-м яр хIанз-м.

(ЧуйоагIа-нана-бIарга а яйна бераш уралелх).

Бераш: О, о, о! Мама чуйоагIа! (нилI а йийлле чуйоал Совдат).

Совдат: Оффай! Вай дахалда кIаьд-м еннай. Беза, а ма хиннаб ер тIормий-м.

Асхьаб: Дика болх-м ба кIаьдъеннаяле а чуйоагIаш. Iа тьааьинададаларе со ма воагIаргварий хьона гIо де.

Совдат: Дукха ихав хьо а. ХIа-шоай, доле, магIа чу хьал чу а гIой хьажа шоашта ниццача совгIаташка. Цхьаннена теник я шоана, вокхоа машина я.

Асхьаб: Укх тIормеча фуй хьа, Совдат?

Совдат: Укх чу яхий Iа? Хьо хIаьта а вета а цхьанахьа ваха везаш ма вий ер мала. Цудухьв, хьона Iовожжалча мала дезза тайпа малар а дахьаш йоагIа-кх. ХIахьий, ер «КВ» яхар да хьона. ХIаьта ер «Югославски» да йоах. Ер хьа напас даьна даь «Экстра» ла хьона...

Асхьаб: Мичара денад хьона иззал ахча?

Совдат: Селхан хьаденнадар тхона-м алапи. ТIаккха...

Асхьаб: Фу ала йоаллар хьо?

Совдат: Фу алеи? Аз хьувкъаяьча свеклаёх совхозо шоллагIа алапи а деннад сона-м. Аз санна, дIаьха сомаш да вода аьнна йистмехка а ца водаш, Iа а къахьийгадаларе наха санна шортта ахча эцаргдар вай а. ХIаьта хIанз дийнахьа а чу ца воагIаш тоа ма деннадий хьа хIама.

Асхьаб: Ай, ва дукхаяхарг, со а цкъа кхета мегаций? Тахан иттлагIа ди да тракторашта ремонт ещ воалла.

Совдат: Фу ях Iа?!

Асхьаб: Хьона хеззар ях-кх! Хьо дукхаяхарг, малар а дIадаьнлад балха вахача дийнахьа денз. ХIаьта Iа дена коньяк вай хьадоастадаргда воаш вIашагIа кхийтта доттохьоалчагI ду ди хьатIаккхаьчача. Из хургда хIанз денз бархI шу даьлча. ХIанз ер дIаоттаде деза вай лармача.

Совдат: А-а-а, дала Iо ма хоаве хьо! ТIехьавнсар кхераш санна вагIаций из букъилг а тIабаьккха?

Асхьаб: Малав Iа вувцар?

Совдат: ДIахьажал хьо, корах. ДIа воагIа хьа доттагIа ТIурал ва-кх. «Къоначо лургда хьона сом» яхаш йоккхагIча сесаго Iохьежавеш, «Къона волаш доаладаьча нускало лургда хьона» яхаш зIамагIчо юхахьежавеш лелаву. Из-м са наьнасар вар хьо цу къаракъа тIехьа ваьккхар, балхах хьо вохаваьр а!

(НаIарах хIама а ца тохаш цIагIа чувоал ТIурал.

ТIурал: Чу ва мегаргвий?

Асхьаб: ХIанз-м чу ма ваьннавий хьо.

ТIурал: Ассалам-Iалайкум! Кердача шераца аз даькъала вувц-кх хьо, са доттагIа!

Асхьаб: ВаIалайкум-салам.

ТIурал: Ер цхьа сом долаш да вайга кIолд санна. ХIанз Совдата вайна укханна хIамилг IотIатоссе шушинг а хургья.

Асхьаб: Аз малар дита ма дитадий, ТIурал.

ТIурал: АшхьадатIахь, бегаш ца а беш пазат ястийталахь Совдатага. Шиъ бала-м боалл корта.

Асхьаб: ТIурал, со, цкъа-лета, бегаш бе дага а вац, шоззлагIа-лета, укх бархI шера корта бохоча хIамах къург бергболаш а вац. КхозлагIалета, укх цIагIа из ха хьатIаотталца пелашка заргI оалийтаргдолаш а вац.

ТIурал: Э-э-э-й! Сона топ техаялар-кх Iа а, уж дешаш оалачул!

...Эъ! Ер фуд са! (арккъал вахе велалу). Ераш мичара ера?! Сигалар Iочуессар ераш, с лаьттагIар хьалтIаьлар! Иштта хила еза сесагI Молодец! Хьайла малагIа тайпа я! ДIатIавода шушашта, Iохов). «КВ», «Югославский», «Экстра»!

Нанена яхаргаш!
Нанеца леларгаш!
ТIурала меларгаш!..

(Iокхайде шушаш хьал а ийце ара йолалу Совдат).

ТIурал: Яяй, яьй! ХIанз фу леладу Iа! ВIаштIехьа йий хьо?

Совдат: Са наьнасар, ТIурал, укх шушай гермеш хьа-м йоастаргьяц бархI шу даьлча мара!

ТIурал: Э-э-э-й! Са цIен бархI вийна валар-кх Iа а уж дешаш оалачул!

Асхьаб: Сабарде, чай а менна гIоргва хьо.

ТIурал: Хьай Совдатаца мала Iа! Чам болашагIа хургда хьона! (НиI а техе аравоал).

ТIурал: Ой! ГIанахьа да ер, е сомагI да?! Эъ! Керда шу; дикагIа волча доттагIчо дита малар. Сона, сона — ТIурала Iо ца ботта кад! Со сай даьна Хьадажкъийна а ца веш Асхьаба — Совдата Асхьаба ваьв хьона, укх къамаргах кхы малар Iочумоле! БархI даьлча а барайтта даьлча а! ЦIаккха 'а! Асхьаби Совдати сох дела а делаши! Не-е-т! Из чакхдаьннад!..

Хь. ГАЛАЕВ.

ЖАМАРЗА-МОЛЛА

МАССАНАХЬА а ше Iо мел хайнача метте ювцар Жамарза-молла ялсмале. Ялсамала чу я яхаш сомий бешамаш ювцар, шурий тоатолгаш, фуралIалий мехкарий бувцар. Цхьан сарахьа шийнаьна веший воI Исраил волча вера Жамарза-молла. Дукха ха йоаццаш пенсе ваха къьна тракторист вар Исраил. Къамаьла шаьра а бегаш болаш вола Исраил гаргара бараштта а, берригача юртахошта а дукхавезар. Шийна эйххьаза бегаш бой в Жамарза-молла а вацар из гоама волаш. Миччахьа нийсвелча а Iацар Исраил даь йиший воIаца бегаш ца беш. НонагIо гаргара вах нийсбеннабар цу сарахьа Исраилар коа. Кхал а маIа а, боккха а зIамга а.

— Ва Жамарза, — аьлар геттара шокъ а ена ялсамале могаеш воаллача моллага Исраила, — малашб уж Iа селла чIоагIа могаеча ялсамала гIоргбараш? Из хар ловш вар со чIоагIа.

— Из хала болх бац, — цIенхаштта жоп дала волавелар Жамарза-молла. — Ялсамала гIоргба даьла цаIвераш, пайхамар бакъвераш, устазаш къобалбераш, ламазаш дераш, марха кхоабараш...

— Хьо а хьо санна бараш а, цхьан дешача аьлча, вахар хоздара е вIалла, е лоадама хIама ца дераш ба-кх уж Iа ялсамален чу сакъердаш хургба яхараш, — аьлар, борд-бордах вела а венна, Исраила. — Уж Iа бувцараш чуболхе, ялсамале цIенеи хозеим хургьяц хьона. Хьо санна бараш хуле-м хIета вета а нувхех хьалъювзаргьяр из. Нагахьа санна йолаш а, Iа ювцача бесса хоза а яле, дуне тIа Iайха мел яьккхача хана болх а ца беш, наха даьр дуаш лийнна хьо ца а водаш, шоай хьинарца вахар хоздеш хиннараш баха мегаргбац цу ялсамала?

Цкъа Исраилагахьа а тIаккха Жамарза-моллагахьа а хьожаш, коа хинначарех дукхагIбараш бела а къежаш. къамаьлашка лаьрхIа ладувгIаш бар.

— Хьоген соген хаьтта вохийтаргвац, Исраил, ялсамала водар, — цIенхаштта, корта а лостабаь жоп делар Жамарзамолла.

— Со гIоргва аьнна ча хете а, хье-м, тешам боллаш, гIоргва мотташ-м ва хьона хьо ялсамала, — аьлар Исраила, моллагахьа дIа а хьежа. — Даьллахь ма хоза а товргвар хьо, из хьай гIов а детташ ялсамала чу гIолла дIаволавелча?

Коа хиннарех дукхагIбараш белабелар. Шиъ-кхоъ саг хургвар Исраила раьза воацаш а. Миста худар кхаьллача санна бат увзош, бата тIа а чIенга кIал а яьнна модж а эгаеш лаьттача Жамарза-молла шучас Къурейша экххийта аьлар:

— Къонах, хьона йиший воI вале а, тхона дийша саг ва Жамарза-молла. Шоашта юкъе Iайха бой а, нах болча ча бич а мегаргба аьнна хет сона уж тайпа бегаш!

— Хьо а дагаволчох тара да цу хьай, юхьмараш тIа йоалла демаша йиза ферта а йица, ялсамала ваха, — жоп делар Исраила. — Кхатилла деса морхI баьккха а дегIа хало ца ел лийнна хьо а чIоагIа хозатовргвар, ваха а ваха, ялсамала дIаэттача.

Цу къамаьла раьза хинна дукхагIабараш белар, Жамарза-моллана гучабовла лоархIа ца беш хиннараш а. борд-бордах белар а дувлаш, наьха санна къамаьлах сакъердам баьнна бар.

— ГIовнах-сибатах лаьца а дувцаргда аз шоана, — дIадоладир ший къамаьл доккха са а даьккха, ше Исраила деча къамаьла раьза ца хилар къайладахьа гIертача Жамарза-молла. — Дала аьнна а къорIа тIа дIаяздаь а да, ялсамала мел болхараш 35 шера чухь нийсбаь а, гIовнах-сибатах тоабаь а хургба аьнна.

— ХIейт-хIейт! — аьлар, вела а венна. Исраила. — Хьо тоавеши нийсвеши воаллачул керда саг хьавеш аттагIа хургдацар-хьогI цу далла.

Кхы ваьгIача а тоадала хIама дац укхаза аьлча санна, гIеттар Жамарза-молла. Из дIаволавелча цунна тIехьа волавелар Къурейш а.

— ФуннагIа карагIдоале а, цхьа хIама да-м магац цунна, — дешаш тIехьа кхайсар Жамарза-моллана Исраила. — хьадеш хIама а доацаш, нах а лебеш, наьха сискалаш юаш лела шо... шоай цIагIа совцаде-м магац цунна. Са кара залара хIаьта шо, цхьан шера мукъагIа а, тIаккха-м аз бовзийтаргбар шоана сискала чам.

СУРТА ТIА: ГIор - Даде (цун декхар кхоачашдер РСФСР заслуженни артист Николай Осипович Рубан) Кердача шераца даькъала бу ший хьаьший. Аьрдехьара аьттехьа: «Слава» яхача салтий ордена визза кавалер Сергей Николаевич Шишов, Метростроя СМУ-7 проходчик Николай Наумович Гонтов, РСФСР заслуженни гIишлонхо Анатолий Михеевич Суровцев, дукха ха йоацаш чIоагIъяьча Къахьегама сийлен ордена хьалхара кавалер Михаил Иванович Кисин, М. В. Ломоносова цIерагIча МГУ физически факультета аспирант Владимир Викторович Белокуров, Шереметьевски авиапредприяте летчик Марсель Владимирович Тихонов, Вахтангов Евгене цIерагIча Паччахьалкхен академически театрерча Б. Щукина цIерагIча театральни училища IV курса студентка Коренева Елена.

П. НОСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

★

МОСКВА. Кердача шера традиционни «Голубой огонек» яха телепередача — эггара дукхагIа безам тIабодаш нах хьежарех я. Цунга хьеж вай мехка ерригача миIингашкара итташ миллионаш нах. Сакъердам, иллеш, белам, бегаш хул режиссера Э. А. Озернаяси редактора Н. Д. Нестеровскаяси постановочни группаца цхьана кийчъяьча моллагIа а передаче.

Передаче дакъа лоацаш хул театра а кино а хIанз цIи хеза барех дукха артисташ, производстве хьалхалаттараш, телевидене дикагIа бола дикторашт, спортсменаш.

СУРТА ТIА: илли доаккхаш ва цIи хеза вола чехословацки иллкалархо Карел Готт.

В. ХРИСТОФОРОВЕИ
В. СОЗИНОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Иштта салоIаргда

В. И. Ленина цIерагIча майда тIа елка оттаяй. Цунна гонахьа сарралца тайп-тайпара сакъердаме мероприятеш чакхйоахаш ГIор-Дадин Снегурочкен хургба. Майда тIа дийнахьа бераштен сарахьа боккхийчарнен хьокхаргда кинофильмаш, гойтаргда халхараш, хороводаш, аттракционаш, чакхдоахаргда «Кругозор» яха журнал, музыкальни передачаш.

* * *

Сакъердаме дIахьоргда цIей вай зIамагIболча доттагIаша а. Царна лаьрхIа йоккхен сакъердамен Кердача шера программа кийчъяьй республикански берий теникий театра коллективо. Бераш долча боагIаргба ГIор - Дади, Снегурочка. Царца цхьана иллеш доахаргда, халхараш дергда, аттракционаш чакхйоахаргья бераша. Сцена тIа берашта бIаргагургья сакъердаме спектакль.

КОТБАЬННАРАШТА — ДИПЛОМАШ

Чакхъяьннай бальни халхарий III республикански конкурс. Цига дакъа лоацаш бар шишшане цхьана халхараш деш бола кагирхой. Конкурсо гойтар художественни самодеятельноста доакъашхой говзал дегIаяр., бальни халхарашцара кагирхой безам лакхбалар.

Хьажар чакхдаьлча. жюре белгалбаьхар лауреаташй дипломанташи. Конкурса хьалхарча лагIа лауреаташ хилар Грозерча № 4 йолча комбината кога гIирс бу мастер А. Ахметов, № 58 йолча юкъерча школа дешархо. Г. Панфилова. ШоллагIчен кхоалагIчен лагIай лауреаташ хилар Сунженски районерча культура ЦIен болхлой С. Исмаилови В. Безугловаи, Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета студент В. Сысоев, «Нефтехимавтоматика» Iилман - тохкамий а проектни а института инженер В. Пинчук.

Виъ зIамигача сагахи йиъ йоIахи конкурса дипломанташ хиннаб. Царна юкъе ба Грозерча хIамаш тегача производственни объединене упаковщица Тупицина Людмила, Грозненски мехкдаьтта техникума студент Крамаров Александр, «Красный молот» завода инженер - конструктор Кондратьева Лариса, мехкдаьтта института студент Аверьянов Михаил, кхыбараш.

Культура министерства, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома дипломаш еннай конкурсе котбаьннарашта. Укх шера Дона тIарча Ростове чакхйоалача зональни конкурсе дакъа лоацаргда конкурса лауреаташа.

Я. БУБНЕНКО.

КУБА: КХОЛЛАМИЙ НАЬКЪАГIА

ТАХАН—КУБА РЕСПУБЛИКА КЪАМАН ЦIЕЙ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ содружества эггара къонагIа йолча члено — Куба Республико — 1 январе белгалдоакх революци котъяьнна 16 шу дизар. Ялхайтта шу — мехка вахаре лоархIаме рубеж: из дIаоттара эггара хьалхара итогаш ю, дIахо дегIадоаладара лардаш йохк «...Сихен динамичнои дегIаух революцеш. Цудухьа Кубе керда строй таръяларах лаьца а «хIанз къоналахчул дукхагIа ондаяларах дувца йиш я», — дерригa халкъ гулденна Гаване хиннача кубино-советски доттагIала митинге КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьннача цу дешаша хьахьокх ПаргIатон гIайре дегIаахара хьдзерча этапа башхало.

...Дицлургдоацача 1959 шера 1 январа дийнахьа, гIозъяьннача Гавано Фидель Кастро кулгалца моттигерчен кхыча мехкашкарчен монополеша оттаваь хиннар — диктатор Батистен цун гIончийн мехкара лелхабаьча повстанчески эскара отрядаш тIаийцача хана денз ялхайтта шу дIадаьннад. Цу юкъа кубински халкъо, революце арахьарчен чурчен моастагIий тийша балхаш юха а теха, Советски Союзон кхыча социалистически мехкашен шоашта болча аьттон духьа доацаш массе оагIорахьара гIо а деш, доккхий толамаш даьхад керда общество хьалъеча дерригача доакъошка. Республикера цIенъяь, кхы юха йоагIаргйоацаш дIаьккхай къел, моцал, эксплуатаци, «хьатара бос» болча наха тIалоаттаяь расови дискриминаци, капиталистически общества кхыдола эйпаш. Кубас лоаццача хана овлангара денз дIадаьхад хала лазараш, йоазув-дешар ца ховлга (революци котъялалехьа миллион гаргга кхийна кубинцаш ма барий дешеи яздеи ца ховш).

Шоай къаман цIейна — кортамукъален Денна керда доккхий хIамаш карагI а дийнна накъабоагIа тахан кубинцаш. Хоза кхааш ух юртбоахама кхашкара, фабрикашкара, заводашкара. Итташ фабрикаша планаш совгIа тоъал дукха барзкъаш, кога гIирс, мебель еннай бахача наха. Къахьегама коталонашца мохк гIадбут гIишлонхоша: укх шера эзараш дезалаш кердача паргIатача квартирашка баха чухайшаб. Дукхa толамаш даха къахьегамхой вIаштIехьдаьннад партийни, комсомольски, профсоюзни организацей инициативагIа шерра социалистически яхь йоаржаяр бахьан долаш. Шерлуш латт «миллионерий» болам — цхьан сафрагIа массхек миллион арроб хиллал (цхьа арроб 11,5 килограммана нийсса я) шекара эрз чуэцар духьа эрз хьокхарий яхь.

Укх шера республика дуккхача промышленни юртбоахамен предприятешка хила вийзав са. Гавански металлургашца е Пинердель-Рио яхача провинцерча шахтерашца, Лас-Вильяс яхача провинцерча шекара эрз хьокхарашца е советски доттагIаша новкъостал а деш Нуэвитасэ (Камагуэй яха провинци) химически удобреней йоккхагIйола комбинат хьалъеш йолча коммунистически къахьегама бригада членашца къамаьл деча хана холу кубинций энтузиазм, кхоанарча денах уж дог тийша хилар, кхолламеча къахьегама хьинаре ритм, мехка халкъа боахам дегIаболабеча юкъе мамогга доккхагIа дакъа лаца гIерташ къахьегамхой хилар.

Кубински халкъо беркате къахьегаш хилар хьахьокхаш дола масалаш кIезига дац. Царех цхьадараш ераш да. Гавана юхxе хьалъеш латт «Мариэль» яхача электростанце шоллагIа аргIа, Ольгине хьалъе йолаяьй шекара эрз чуэца комбайнаш арахеца завод (хIанз 20 процент мара машинашца чуэцац шекара эрз). Лас-Вильяс яхача провинце болх бе йолайлийтай цхьа миллиард кубометр хий чухошаш йола искусственни водохранилище. Советски специалистий новкъосталца реконструкци еш латт Гаванера Сантьяго бодача машиннаькъа.

Е тIеххьара шу лоархIаме веха а хинна дIаэттад иштта пролетарски демократи шеръяра, паччахьалкхенна доал деча къахьегамхой лоархIам чIоагIбара наькъа тIа. Чурча политике йоккха событи яр Матансаса провинце экспериментальни хьисапе халкъа Iаьдала органашка даь хоржамаш. Болхлой, ахархой, интеллигенце сакхетам лакха хилар хьахьекхача цу хоржамий опытах дерригa къам а чулоацаш пайда эца лаьрхIад.

Кубе социализма материально-технически база толаме хьаярга, Советски Союзацареи социализма кхыча мехкацщареи доттагIали цхьана леладу гIулакхаши чIоагIдаларга хьежжа лакхлу дунен халкъашта юкъерча аренера республика авторитет. Кхыметтел Кубай моастагIий а шеко яц хIанз, империалистически гIозараша шоай махулла лелаеш йола Куба хийра яккхара политика бокъонца юкъагIйнса хиларах. Укх шера Кубайцара дипломатически гIулакхаш юха оттадаьд Панама хIанзарча прогрессивни правительства, итт шу хьалхагIа Вашингтоно вларагIа хоададаь хинна гIулакхаш Гаванаца юха оттаде безам болаш шоаш хилар хьакхайкадаьд Латински Америкерча дуккхача кхыча мехкий правительсташа. ЦIаккха а ца хиннача тайпара лакха да ООН-ереи дунен халкъашта юкъерча кхыча организацешкареи революционни Кубай сий.

...Шоай революци котъяьнна вурийтталагIа шу белггала исторически йолча событена — 1975 шу чакхдоалаш хургйолча Кубай Коммунистически парте, тохкамах чакхъяьннача цу къонахчал долча, къахьегам дукхабезача. талант йолча халкъа авангарда хьалхарча съезда кийчо яр белгал а доаккхаш дIадоладу ПаргIатон турпалча гIайрен къахьегамхоша.

Г. ПЕТРОВ,
ТАСС корреспондент.
ГАВАНА.

Грозерча В. И. Ленина цIерагIча майда тIа оттаяь Кердача шера елка.
И. ПЛИЕВА сурт.

Гирихан ГАГИЕВ.

Кердача шерага

БIаргий хозал ялахь тхона,
Керда шу!
Дегай гIозал ялахь тхона,
Керду шу!
Дошо канаш кхеде-кхеде,
Керда шу!
Дег чу иллеш хьеде-хьеде,
Керда шу!
ЦIенах ваьннар цIенах тоха,
Керда шу!
ВIашагIкъаьстар
вIашагIтоха,
Керда шу!
Велхаш вагIар велавелахь,
Керда шу!
Могаш воацар верзавелахь,
Керда шу!
Эшац тхона гIара-тата,
Керда шу!
Тхона эи хьа пандар-фата,
Керда шу!

Кердача шера калейдоскоп

ИНДИЯ: КЕРДА ШУ ИНДЕ

Деле, вайца доттагIал леладеча Инде столице, хIанз Iа да, бакъдя, цунах теша хала-м да. Масса хана санна сийрда а бIайха а хьеж малх, зиза даьккха латт гаьнаш. Бакъда сайрийнеи бийсанеи дикка шийла хул. Инде бахача наха хац лоа мишта делх. Из дийлха дац цу мехка. Гималая, Джамму штата, Кашмира лоаман районашка дийлхар мара, 1874 шера денз.

Мишта дезду Инде Керда шу?

31 декабрера 1 январага йоалача бус Керда шу дездеш дола Грегориански календарь Инде юкъедоаладаьраш англичанаш ба. Грегориански календарагIа Керда шу дезду дукхагIча даькъе христианаша. Цу дийнахьа киназашка детташ гургалаш хул, хIаьта Бомбей, Калькутта, Мадрас, Кочин санна йолча порташка ахбийса яьннача хана Керда шу хьахилар дIакхайкадеш кемайн океански лайнерийн сиренаш, гудокаш, ск. Керда шу хьатIакхоачача хана индийски почта цIей даькъала дувцаш гаргарча нахеи доттагIашеи яздеча открыткаех йизе хул.

Инде къулбехьен централни районашкен Сака эра беттамаьлха календарь леладу. Цунга хьежжа. Керда шу хьакхоач моллагIа долча шера 22 мартацен високосни шера 21 мартацен нийслуш долча чайтра яхача бетта хьалхарча дийнахьа. Керала штате Коллув эра календарь лел. ПреданегIа дувцачох из хьалоладеннад легендарни Парасурама Керала лаьтта форда доала кIалхардаьккхача дийнахьа денз. Бенгальций Керда шу апрель бетта юккъе нийслу. Цу дийнахьара дика белгало лоархI Кердача шера хьалхарча дийнахьа геттара Iуйрийна дегIа тIа хий кхарзар. ЦIеношкара уйнаш дуга хьоараца тайп-тайпарча бесаех сурташ а дехкаш кийчду.

Кашмире Саптарша календарагIа Керда шу долалу март бетта, хIаьта ламансташа из дезду декабре. Ассам яхача штате Керда шу дезду апреле-мае, коатIарча хьайбашта хетадаь цIей санна — цу дийнахьа доахаш хьест, царна эрза шекари кхыдола мерза доакъари а дуадеш.

Керда шу хьатIакхачарца, дунен тIарча дерригача мехкашка а санна ираз, толаме къахьегам, машаре вахар хургхиларга дог доахаш хул Инде а.

О. ВЕДЕРНИКОВ,
ТАСС корреспондент.
ДЕЛИ.

США: IАЬРЖА ДЕНОШ ХУРГХИЛАР ХЬАЛХАДОАХ

Атлантерча (США, штат Джорджия) Эмори университета психологе профессора Кроуфорд Фреде яхачох укх шера керда шу дездеча деношка дуккха нах шо-шоашта етташ боаргба. Керда шу дездеча хана селла хоза доацача цу гIулакха керттера бахьан — бе болх боацаш нах бисар да. «ДIаvйла елаш боаррамах ший дезал Iалаш а беш ваьлла саг цIаьхха хьабе болх а боацаш висар. Берашка дешийтарах, дуача хIамах, рождествах совгIаташ эцилга ца хьоадича а, дIадала ахча дац. Цу тайпара сагото тIаккхаьчача саго вахарцара къаста лоархIарг да». йоах Кроуфорда. Хьабе болх боацаш бисар американцашта керда хIама деце а, рождества Керда шу хьатIакхоачаш нах шо-шоашта етташ бовр моллагIча кхыча хана хулачул дукхагIа хулаш-м масса хана хиннад. бакъда 1974 шу чакхдоала ха «рекордни» хургья, яхаш хьалхадоах психолога.

13 шера хиннабац ВIашагIкхийттача Штаташка хIанз миссел дукха хьабе болх боацаш нах. Ноябре баьча хоамах юкъера лаьрхIача мехка гIолла 6,5 процент хиннаб уж. ДIахо баха торо йоацача кхаьчаб шоай кхоанен сагото е ца езаш хиннараш а. 30-гIча шерашка кризис хиннача хана денз хIанз хьалххара балхара дIабаха болабаьб Нью-Йорка муниципальни органашка гIулакхе бараш а. Массехк бIаь миллион долларга кхаьчача городской бюджета дефицит кIезигье гIерташ города мэра А. Бима дIакхайкадаьд городерча болхлоехи гIулакхерча нахахи пхи эзар совгIа саг балхара дIа воаккх аьнна. Уж нах, — царца ба городской учреждениешкара технически гIулакхера нах хинна ца Iеш. хIаьта иштта полицейскеш, пожарникаш, уборщикаш — 1975 шу хьатIа а кхачалехьа ара юккъе биса безаш ба. ХIаьта из «хьалхара фаза» марз а яц, кепайоазоно яхачох цуна тIехьа кхы а дIабоахаргба балхара нах.

Миллионаш бола американцаш цIей хьатIакхоачаш хиларах дегаш гIоздаьнна бар, хIаьта профессора Кроуфорда хьалхадоахар нийса хила а тарлу.

В. ВОРОНИН.
ТАСС корреспондент.
НЬЮ-ЙОРК.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 январь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал» яха кердача шера театр. 9.45 — Босбола телевидени. «Вай адрес Советски Союз да». 10.45 — Босбола телевидени. «Мюнхгаузенаца нийсденна тамашийна хIамаш». яхача телевизионни мультфильмай премьера. 1-гIа, 2-гIа, 3-гIа, 4-гIа сереш. 11.25 — Кубински революце 16 шу дизарга. Куба телевидене программа. 12.30 — «5-гIча «Б» классера тамашийна кIаьнк» яха художественни фильм. 14.00 — Босбола телевидени. «Поэзи». Советски поэтий стихаш. 14.15 — Босбола телевидени. «Москвичка» яха телевизионни клуб. 15.45 — Босбола телевидени. «Доазол дехьарча хьаьший бIаргашца Советский Союз». 16.00 — Босбола телевидени. «Аьтнна джентльменаш». яха художественни фильм. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Нахи манекенаши» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа фильм. 19.30 — Босбола телевидени. «Илли-74» яхача Еррнгсоюзни телевизионни фестивала ховдамбеш дола концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Илли-74» яхача Еррнгсоюзни телевизионни фестивала ховдамбеш дола концерт дIахо дахьар. 23.10 — Кердадараш. Передачай программа.

2 январь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Мультфильм. 10.00 — Босбола телевидени. «Борза оалхазар» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери. 11.05 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 14.35 — Передачай программа. 14.40 — Документальни фильмай программа. 16.05 — Босбола телевидени. Дай-мехка иллеш. 16.35 — Босбола телевидени. «Объектив». 17.05 — Низ бараш, калай бараш, денал дараш. 17.35 — Босбола телевидени. «Изумрудни городера тамашийна саг» яхача телевизионни мультфильма премьера. 1-гIа сери. 18.00 — «Коммунистически кхетамца республика бахархой кхебар а моттигерча кепайоазон дехкараш а» яха КПСС обкома сектора заведующе Нашхоева выступлени. 18.15 — «Шатлык из дега гIоз я» яха документальни фильм. 18.30 — 1974-ча шера Iилман толамаш. 19.00 — Кердача шера интервью. Музыкальни программа. 19.50 — «Кхаь дийнахьа Москве» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Театральни вIашагIкхетар. Передача дIахьу РСФСР-а заслуженни артиста Миронова. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Самукъане нотащ. 18.30 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Пятилетка дизлагIча шера итогаш. Назрановски автотранспортни предприяти (гIалгIай меттала). 19.20 — Шоана, бераш.

3 январь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Мультфильм. 10.00 — Босбола телевидени. «Борза оалхазар» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа сери. 11.05 — «Хьа вахара книжка». «Дон-Кихот» яхача Сервантеса романа хьакъехьа. 14.35 — Передачай программа. 14.40 — Босбола телевидени. Социалистически мехкий Iилман - популярни фильмай программа. 15.25 — Шахматни школа. Ловзаболалурий класс. 15.55 — Босбола телевидени. «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массавар». 16.55 — Професех дола дувцараш. 17.40 — «Изумрудни городера тамашийна саг» яхача телевизионни мультфильма премьера. 2-гIа сери. 18.00 — «Парте планаш — халкъа планаш». Химкомбината парткома секретара Космина выступлени. 18.15 — Документальни фильм. 18.25 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.45 — «Хьайбай индустриальни база» яха документальни фильм. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — «Экономикеи халкъа хьал-торои», Передача дIахьу политически обозревателя Вознесенске. 19.50 — Босбола телевидени. «Кхаь дийнахьа Москве» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Доазол дехьарча эстрада артистий концерт. Илли доах Катарина Валентеи Мишель Легранеи. 22.35 — Босбола телевидени. Халхарий зал. 23.25 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — Популярни классически ашарий концерт. 19.05 — Хоамаш, реклама. 19.10 — Киножурнал. 19.20 — ЗIамигача берашта йола кердача шера программа.

РАДИО

1 январь

7.20 — Республикански газетий обзораш. 8.25 — Вай доттагIий моршалаш. 8.45 — «Тха кердача шера почта» яха передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Деззача ден концерт. 16.30 — «Юртарча клубе» яха передача (нохчий меттала). 16.45 — Кердача шера рапорташ (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.30 — «ХIанзарча хана къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 20.00 — «Го шербе» яха концерт (нохчий меттала).

2 январь

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Халкъ дела къеж» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 7.28 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Лирически ашараш (гIалгIай меттала). 8.50 — «Болхло яхар еза цIи я» яха зарисовка (нохчий меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — КПСС XXIV-ча съезда сацамаш кхоачашде, Мехкдаьтта долаш да, из хьадаккха деза. «Грознефть» объединене начальника Сорокина къамаьл. 16.30 — «Кунта-Хьажи мурдий тоабеи цо ду зулами». 2-гIа беседа. «Знание» общества председатела заместитела Саламова выступлени (нохчий меттала). 16.45 — Политинформаторийи агитаторийи заочни школа. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — Интернациональни доттагIлен радиоклуб (нохчий меттала).

3 январь

6.30 — «Юртара Iуйре». 6.40 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Моттигерча композиторий иллеш (нохчий меттала). 8.40 — «Самукъанерча талгIе тIа» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 16.00 — «СовгIати дика доши» яха беседа (нохчий меттала). 16.15 — «ЗIамигача сага тIехь шефство леладелга хьаьцаш» яха корреспонденци. 16.30 — Хьайбаш леладераштa дола концерт. (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

(Газета аргIанара номер араяргья 1975 ш 4-ча январе).

Газет арадува шинарен, ерен, шоаттон деношка.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхамерча секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурая отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револющe проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.